

Universul Literar

Anul XLV Nr. 24

9 Iunie 1929

5 Lei

GENERAL DR. DEMOSTHENE

C t i t o r i i

GENERALUL DOCTOR DEMOSTHENE

de DR. V. TRIFU

Răsfoind risipitele pagini, ce mărturisesc modest, fără emfază, fapte din trecut, așa de apropiat de noi, al Medicinii românești, nu ne putem stăpâni o mândrie, ce ne înalță sufletele.

În aceste pagini, se găsește amintit și *Generalul Doctor Demosthene*.

Știința medicală română strălucește, azi, puternic și lumina ei se revarsă pe toată suprafața pământului; pretutindeni, în oricare mare centru de cultură și știință al lumii, savanți români sunt așteptați, cu nerăbdare și primiți, cu mare cinste.

Acum câteva decenii, — și mai trăesc încă, oameni, cari au apucat acele timpuri, — Medicină românească nu exista; dar, nemuritorul *Doctor Carol Davila*, căruia nația noastră nu va putea nici odată, să-i ridice suficiente imnuri de slavă, a știut, cum zicea *Profesorul Demosthene*, „să loviască cu toiagul minții sale, agere și scăpărătoare, în stânca firii românului și au tăsnit, cu imbelșugare, izvoarele nesecate ale culturii spiritului“.

Davila, deși el însuși, era așa de tânăr, când a venit în țara românească, a știut să recunoască, printre tinerii, pe cari îi vedea adesea întâmplător, energiile, cu cari să poată înălța superbul edificiu al medicinei românești; *Davila*, deși nu cunoștea bine, limba țării sale adoptive, a știut, parcă printr'o inspirație dumnezeiască, să înțeleagă capacitatea de muncă și producție a unor băiețandrii, cari abia urmăseră câteva modeste clase de școală.

Printre numeroșii și eminentii elevi ai generalului *Carol Davila*, — nemuritorului binefăcător al Românilor, — putem socoti, cu drept cuvânt, pe *Profesorul și generalul Doctor Atanasie Demosthene*, care dela *Davila* și până azi, rămâne, în mod incontestabil, una din cele mai frumoase figuri medicale ale Armatei române.

Chipul în care *Generalul Demosthene* a fost ales, condus, instruit și ridicat, de marele său maestru, ne apare azi, fără îndoială, miraculos.

Un băiat sărac, născut la Brăila, după ce absolvete acolo, patru clase gimnaziale, vine la București și este primit la *Școala națională de Medicină*; sârguitor și isteț, gimnazistul brăilean își termină, aici, liceul, urmând școala, și obține „licența în medicină“.

Toți licențiații lui *Davila*, în urma unui concurs, erau trimiși în străinătate, pentru a-și putea desăvârși studiile, fie în Franța, fie în Italia, unde se recunoscuse modesta înfiripare a marelui francez.

Demosthene a fost trimis, cu bursă, la vestita Facultate de Medicină dela *Montpellier*: avea atunci, douăzeci și cinci de ani; sbura și el, să obțină, în țara bu- rului său protector, titlul de doctor în medicină.

După ce desigur și lui, *Davila* îi spusese: „siliți-vă la învățatură, căci țara va avea grijă de voi; voi, *copilele mele*, veți fi chemați a alina durerile dela coliba țaranului până în palatul bogatului; voi veți fi aceia, cari vor ilustra țara în străinătate“.

Și *Demosthene* a ascultat și a executat, militărește, căci într'adevăr, s'a silit la învățatură, a îngrijit și pe bogat și pe sărman, după ce alergase în ajutorul

General Dr. Demosthene la 50 de ani

Țării, pe câmpul de luptă; și, în fine, a ilustrat țara românească, în străinătate.

La *Montpellier*, a avut profesori iluștrii și a obținut dela dânsii, note excelente.

Întors în țară, *Doctorul Atanasie Demosthene* a fost repartizat cu gradul de medic căpitan, la regimentul 8, care se afla în Galați; cu câtă mândrie va fi trecut prin Brăila, mândrul doctoraș al lui *Davila* și cu câtă însuflețire se va fi pus la lucru, în Galați!

Intr'o inspecție, *Generalul Davila* îi remarcă, din nou, destoinicia și priceperea, și-l aduce la București, în 1874, la regimentul 3 de linie; *Demosthene* se folosește de această mutare în Capitală, se prepară și după un an, reușește la un concurs de medici secundari ai Spitalelor Eforiei, după care este numit chirurg, la Spitalul de copii.

Războiul pentru Neatârnavă îl smulge

de acolo, și-l duce să îngrijească pe niții eroici dela Grivița; în ceasurile libere, citește, învață.

În 1881, dă un nou concurs și reușește la catedra de fiziologie dela facultatea de medicină; medic maior în armată și profesor la universitate.

Practicând chirurgia, ca medic militar, și voind să se consacre numai la demisionează dela catedra de fiziologie, și se prezintă la un nou concurs — nu cere transferarea — a deveni profesor de medicină operativă; izbutește și aici, în 1885, cu un succes deosebit.

Medic secundar și apoi, multă vreme medic șef al serviciului de chirurgie la spitalul militar „Regina Elisabeta“ operat zeci de mii de bolnavi, cu o înțelegere și o artă, despre cari elevii săi vorbeau cu venerație.

Profesor de medicină operatorie inaugurat, zice eminentul și iulian elev, actualul profesor și general *Doctor Butoianu*, lucrările practice ale studenților, atunci când aceste lucrări nu se executau în facultățile de medicină vechi, din Apus“.

Profesorul Demosthene, care a instruit aproape 40 de generații de medici și chirurghi, după ce, mai întâi, explica, cu o mirabilă claritate, modul cum trebuia să se execute o operație, o făcea dânsul, față cu studenții, pe cadavru, în amfiteatru, într'un chip așa de precis, atât elegant și de artistic, încât urmărea, în sala de lucrări, sub privirea sa, fiecare elev executa și el, la rândul său, toate operațiunile, pe care unde fiecare își trăda, fie aptitudinea pe cari le încuraja, fie stângăcia și priceperea, cari îl supărau mult.

Pe lângă opera sa de chirurg de mare maestru, are o deosebit de importantă activitate de comunicator, la diverse congrese științifice și asociațiuni medicale și chirurgicale, din țară sau în străinătate.

A prezentat lucrări la Paris, în 1889, la Berlin, în 1890, la Roma, în 1891, la Bruxelles, în 1906.

Lucrarea sa cea mai discutată, în străinătate, a fost un studiu foarte documentat, pe care l'a făcut asupra celor vulnerante ale proiectivului de calibru mic, „umanitar“, al puștii Maucher, model românesc; această lucrare a fost premiată de *Academia de Medicină dela Paris*, în 1894.

La Roma, a demonstrat greșala care se făcea în toate țările, scutindu-se de

la bolnavii de hernie și a arătat, că operațiunile ei pot deveni buni ostași.

Sub conducerea sa, au publicat lucrări importante numeroși elevi ai săi, față de cari se arăta foarte sever, dar pe cari a ajutat întotdeauna, și-i urmăria cu dragoste.

Pentru meritele sale, a fost ales membru corespondent al celui mai strălucit sazământ științific medical, *Academia de Medicină din Franța*, realizând astfel urarea lui Davila: „veți ilustra țara, în străinătate”.

În afară de medicină, *Profesorul Demosthene*, care a fost și senator în 1913, a făcut, urmând exemplul dat de *Davila*, conferințe publice cu caracter instructiv și național: mi-aduc aminte, cu câtă simțire și dragoste, a vorbit, odată, la Atena, despre frumusețea limbii ro-

Intors în București, a părăsit și catedra dela facultatea de medicină. În 1919, după o ultimă serie de „colegi” tineri.

Nu-i mai rămânea, ca medic, decât să urmărească nouile isbânzi ale științei medicale, pe cari le nota cu grijă, și le memora perfect.

Venia, din când în când, la spitalul militar, agale, senin, blând, să-și vadă foștii elevi, acum șefi de serviciu, și discuta, amabil, cu medicii tineri, cari nu-l avuseseră profesor și nu-l cunoșteau, unele noutăți medicale. Tinerii, porniți să vadă în bătrânul profesor, un rămas în urmă, se păcăliau; după ce-i lăsa să se îngâmfe, îi întreba binevoitor: „Ați văzut dumneavoastră ce răspuns așil are X, la ipotezele destul de dubioase ale simpatiei dumneavoastră Y?”... Răspunsul tânărului era, firește, o figură uluită.

sanitare, în curtea spitalului militar din București.

Bronzul acesta figurează, perfect de bine, caracterul energetic, dărz și cinstit al Profesorului Demosthene, dar, nu ar fi fost de loc deplasat, dacă pe soclul acestui monument s'ar fi așezat o liră, pentru a reprezenta și o latură a sufletului său de artist. DR. V. TRIFU

adevarate

Generalul Demosthene despre Carol Davila

„...prin ce greutate n'a trecut maestrul și șeful nostru de ilustră memorie! Câte privațiuni, câte sacrificii nu și-a impus el, care a trăit și a murit sărac pentru a îndeplini nobila sa misiune!

„O activitate devorantă, impetuoasă, furtunoasă, fără seamăn și fără preget în țară, pentru întemeierea și organizarea învățământului medicinei și a instituuțiilor medicale, o stăruință extraordinară și neobosită pe lângă puternicii țărilor străine, pentru a isbuti să se recunoască, în Europa, existența și echivalența învățământului medical român”.

NOTE BIOGRAFICE

Născut la Brăila, în 1845, a urmat cursurile școlii naționale de medicină, întemeiată de marele Carol Davila.

A terminat această școală la 1870. Trimis în Franța, la Facultatea de Medicină dela Montpellier, a obținut acolo, titlul de doctor.

Înapoiat în țară, a fost medic de regiment și medic secundar la spitalul de copii, până la 1877.

La 1881, a ocupat prin concurs, catedra de fiziologie dela facultatea de medicină din București.

La 1882, a fost numit chirurg-șef al serviciului chirurgical din spitalul militar central.

La 1885, demisionează dela catedra de fiziologie se supune unui nou concurs și ocupă catedra de chirurgie operatorie.

În 1893, a fost ales membru corespondent al Academiei de Medicină din Paris, care îl premiază puțin înainte.

La 1895, membru corespondent al societății de chirurgie din Paris, a fost ales, în 1904, membru al societății internaționale de chirurgie.

În 1906, a fost numit membru corespondent al societății de medicină militară franceză.

Inspector general al serviciului sanitar al armatei, la 1 Aprilie 1905 a rămas până la 1 Aprilie 1908, când a eșit la pensie.

În timpul războiului de întregire a Neamului a cerut și a obținut conducerea spitalului militar „Regina Elisabeta”.

A întemeiat „Societatea științifică a corpului sanitar militar român”, precum și „Revista sanitară militară”.

A fost decan al facultății de medicină. În 1919 a eșit la pensie și dela facultate și a murit în Mai 1925.

Generalul Dr. Demosthene operând, în amfiteatru, cu D-rul Butoianu
(Caricatură de Iov)

nești, cu câtă presiune, îndelung amandată, cerea să nu se îngăduie nici o amonosiore a admirabilei limbi, pe care ne a hărăzit-o Dumnezeu.

Patriotismul cald al *Generalului Demosthene* reese din avântul cu care a cerdesi era slăbit de vârstă, să-și servească țara, în 1916, ca șef al spitalului militar din București, și din entuziasmul tineresc, cu care s'a prezintat, la serviciul, care-l părăsise de aproape zece ani.

„Tara a fost invadată și *Generalul Demosthene* semnase manifestul profesorilor universitari români, în conbrutalității teutone, care atacase noștră Franța: proscris de nemți, la vârsta de 71 de ani, pornia în pribegie; dar destul național îl îmbărbăta; după o călătorie și grea călătorie prin Rusia, s'a dus în Franța, unde a colaborat cu eșec, la acțiunea refugiaților români din Paris, cari se luptau pentru susținerea unitare a fraților de pretutin-

care se uita apoi, cu admirație, la superbul octogonar, care împrumuta vehiculul vreunui medic, ca să se întoarcă acasă, unde i mai rămăneau mulțumiri sufletești înălțătoare: muzica și o soție devotată și înțelegătoare.

Omul, care în îndelungata lui viață apărăuse tuturor, ca o pildă de voință de fier și o cinste inflexibilă, exemplară, era, în intimitate, un sentimental și un artist.

Își iubia prietenii și-i plăcea muzica; a fost, până la moarte, inconjurat de prieteni muzicanți; pe vremuri, alcătui-se cu *Profesorul Grecescu* și vestitul oculist, colonelul *Dr. Grigore Petrescu*, cari cântau bine din flaut, un terțet minunat care cânta, perfect, opere întregi; dansul avea o excelentă voce de bariton.

Prin stăruința devotată a *Profesorului Doctor Butoianu*, serviciul sanitar al armatei îi ridică, azi, un monument de bronz, pe care-l salută reprezentanții cei mai străluciți ai instituțiilor noastre

P O E Z I E

VICTOR EFTIMIU

S T A T U I A

*Pe soclul de marmoră neagră, Maestrul
Urcase icoana iubirilor sale :
Statuia 'nchinată idilelor moarte
Amantelor brune, amantelor pale.*

*Sculptase'n mijlocul perfid, mlădierea
Din trupul de viespe al urei străine
Și-o palidă mână acuma'nghețată
In mâna suptire, cu degete fine.*

*Acolo, in pieptul ascuns in dantele
O inimă caldă părea că palpită
Cu sânul acela de marmoră albă
Murise frumoasa la pieptu-i lipită.*

*Când ziua pălea 'ndepărtare, maestrul
Cu mâna la frunte, cu fruntea plecată,
Intra în altarul nălucilor scumpe
Șoptindu-și apusa poveste : odată !*

*Și'n seara tăcută vedenii ușoare
Vedenii desprinse din alba statuie,
Ca palizi archangheli vedea cum se 'nalță
Cum taie văzduhul și'n slavă se suie.*

*Plutea împrejuru-i întreaga-i vieată
Și tristele-i ceasuri și clipele-i sfinte
Iubite pierdute, iubite uitate
Treceau, amintindu-i străvechi jurăminte.*

*Dar altă femeie veni să contemple
Icoana iubirilor sale trecute,
Și dragostea nouă îi șterse din suflet
Iubitele moarte, uitate, pierdute...*

*Și'n seară când alta veni să asvârle
Un zâmbet de ură spre templu, deodată
Din soclul de marmoră neagră, statuia
Ca idolii antici căzu sfărâmată !*

P O S T A Ș U L

*De zile 'ntregi nu știu nimic de tine
Și-aștept o veste în fiecare clipă —
Pustiul plânge-alătura de mine
Și gândurile toate mi-o risipă.*

*Dar azi, postașul s'a oprit din cale
Și mi-a întins cu mâini tremurătoare
Cu 'n zâmbet trist, pe buzele lui pale
O rățacită, galbenă scrisoare.*

*Dar, nu era scrisoarea așteptată
Și-am aruncat-o 'n sobă necitită —*

*Cu inima de doruri sfărâmată,
Sealdând în lacrimi, aspra mea ursită.*

*Postașul gârbovit a dat din umeri
Și a plecat apoi spre porți vecine,
Cu pași înceți, încât puteai să-i numeri
Cum numeri iarna, zilele senine.*

*Când a trecut din nou a fost părere
Sau mi-a șoptit cu glasul plin de milă?
— Zadarnic plângi de dor și de durere,
El te-a uitat... zadarnic plângi copilă.*

VIORICA LAZĂRESCU

O M A G I U

*Intr'un avânt de vultur, repezit
Să se măsoare cu nemărginirea,
Un nou Hefaistos a făurit
Tiparul minunat în care firea,
Turnându-te pe tine — a hărăzit
Cu cliplul cel mai prețios Zidirea.*

*Gelos apoi de visul întrerupat
In cel mai ideal poem de tină,
Olimpicul artist a sfărâmat
Tiparul de creație divină,
Lăsând unicul exemplar turnat
Cu grijă de perfecția deplină.*

*O, nu-i penel în mâini de muritor
Să prindă ritmul liniilor pure,
In chipul sacru și nepieritor*

*Un strop din frumusețea ta să fure,
Punându-te să fii într'un decor
De basm o nișă albă 'ntr'o pădure.*

*Sau să 'ntrupezi pe Tilotama, tu —
Acord sublim de muzică cercuscă —
Pe plastica zeiță ce-i născu
Lui Indra mii de ochi ca s'o privească
Și 'n patru părți lui Brahma îi crescu
Câte un cap, oriunde s'o zărească.*

*Materie și spirit se'mpletesc,
Vibrând intens pe coardele făpturii
Și 'n contopirea lor alcătuesc
Al treilea principiu al naturii,
Din care tainic sus se făuresc
In raiul islamit fluide Hurii!*

N. DRĂGHICESCU

ECATERINA CTITORA...

de GALA GALACTION

Un preot tinăr și plin de râvnă apostolică a ridicat de curând, la marginea satului, un altar credinței noastre. Într-un foburg sărac și muncitoresc, prietenul meu a isbutit să deservă devotamentele, să adune energiile și să vadă intrupându-se, în doi ani de viață, visul său pastoral.

Lumea ierarhică și oficială i-a dat încă mult un concurs de mângâiere. Încă puțini preoți și-a realizat opera cu ajutorul păstoriților săi: săraci, muncitori săraci, dar bogați în voce bună și în credință zăcămintă tradiționaliste. Un singur dia mulțimea cucernică și zniețată a fraților săi, a dăruit ograda casei loc de întemeiere sfântului locaș, casa de azi se înalță în băătăura soarelui om umil, dar cu rivna boerilor războiului nostru de altă dată.

Am fost și eu de față, atunci când în sat s-a adânci săpate în pământul nostru, autoritățile bisericesti, și laice, au început săpăturile. Am văzut pe preot și pe ctitori, soț și soție, oameni cu inimă crăpată de muncă, stând cu capul plecat sub explozia rachetelor noastre oficiale. Bucuria lor era înăuntrul inimii. Darul lor nu fusese făcut ca să se arate elocința domnului Ministru. Și eu știu sigur că, după acel moment de strălucire, cei doi dăruitori n-au mai avut niciodată pe omul stăpânirii...

În acea vreme. În ograda, cu sanctorii și cu teancuri mari de cărți, altarul, naosul și pridvorul au început să biruiască dezordinea înconjurătoare și să procească sfânta faptă proprie. Răvniții mei prieteni, preotul cel tinăr, bătea scările autorității în abela în anticameră, aduna proștii, ocrotitoare și, mai rar, și ajutoare efective. Terenul din care era, însă, să recolteze izbînda înecată și, temeiul era sufletul enoriașilor săi: Și terenul acesta a rodit cu înduioșătoare ferocitate.

Într-o zi, de toamnă târzie, soția mea ce pofțise o biserică în ograda satului, a vădit ochii pe neașteptate! „Ecaterina Ctitoră” — printr-o poruncă puțin răzătoare pentru oarbă noastră pricepută — a fost reclamată tocmăi când își dăduse darul inimii crescând palmă cu soțul. Și în biserică încă vagă, ridicată pe jumătate și deschisă cerului cu un zăpadă, au așus la proștii pe adormită. Am fost și eu printre cei care au luat parte la slujba despăr-

țirii înmormântare în lumea celor de jos și de sus. O zi sură, umedă, zgribuită. O mahală, cu străzi deabia schișate cu neroaie răscolite pare-că, cu un cadru în cadrul acesta atât de gol și între zidurile roșii ale casei ce era să fie: sicriul roabei lui Dumnezeu Ecaterina, fiica răbdărilor și războiului popular! Și cu toate acestea adormita care se ducea înmormântare împărătească și al morții, cu un înveliș într-o broboadă neagră, a început să se înșurteze să fie îngropată în sinul bisericii, ca o adevărată ctitoră ce era!

Am fost și eu, după ani de la înmormântare, să asistez la Sfânta Liturghie, în cel mai complet închegat și plin de noștrul preot cel tinăr, apostolul acelei zile, în officia în vestminte luminoase, în cursa Sfintei Liturghii, la locașul, amintirea fericitei Ecateri-

na s'a răspândit în sufletul meu ca o mareasmă orbitoare... *Încă ne rugăm pentru odihna sufletului adormitei roabei lui Dumnezeu Ecaterina ctitora și pentru ca să i se erte ci toată greșala cea de voie și cea fără de voie... Că tu ești învierea și viața și odihna adormitei roabei tale Ecaterina ctitora, Cristoase, Dumnezeule nostru, și fie slavă înălțată împreună și celui fără de început al tău Părinte și prea sfântului, bunului și de viață făcătorului tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.*

Iată onoarea postumă și supremă pe care au pofțit-o cu ardoare moșii și strămoșii noștri! În bisericuța de lângă casa lor, de pe moșia lor, din târgul lor, sau în schitul, sau în mănăstirea ridicată și bogat înzestrată de ei: oasele lor să se odihnească, numele lor să fie în fruntea pomelnicului ctitoresc și la Sfânta Jertfă slujită la prastol păcatele vieții lor să se spele pururea în Sângele Celui Ce ne-a răscumpărat pe Golgotha!

Cu inimă dureroasă, privim azi, din pridvoarele sfintelor locașuri slab servite și din ce în ce mai mult cufun-

date în arhaism, cu inimă dureroasă luăm aminte la risipa sufletelor și a bogățiilor noastre, sub roțile carului de triumf al destrăbălării!.. Codrii, heștaie, moșii și case mari, averi, efuziuni ale inimii, jurăminte și închinări pe toată viața erau, odinioară, în țara noastră, darurile lui Iisus Christos și ale mănăstirii! Și așa — la picioarele Cerescului Împărat — erau păstrate țării, neamului și viitorimei.

Mai adunați azi, dacă puteți, comori sufletesti și trupesti generațiilor viitoare, din tot, ce varșă bogății noștri, la băile streine, la Monte-Carlo, la Moulin-Rouge și al casa fabricilor de automobile!

Trebue să cobori jos, în mahalaua modestului și zelosului preot Mihail, ca să dovedești că mai sînt în vremurile noastre, ctitori și ctitorițe și ca să-ți mângâi inima de infrișoșată și de steapă risipă în care trăesc bogății și magnații deșertăciunii.

Ca într-o pustie de nisip orbitor și arzător, am găsit deunăzi — palmier paradoxal! — numele și opera „Ecaterinei ctitora”. Inflorescă și rodească pururea, pe platul nemuririi!

Bustul Profesorului general Dr. Demosthene, desvelit Dumnică, 2 Iunie 1929, la Spitalul militar din București.

IN MEDIU RUSTIC

de EUGENIU LITEANU

Seara cobora lin. Din nevăzut, o pluitire ușoară ca o șoaptă punea penumbre prin unghere, lua strălucirea candelabrelor și mohana luciul viu al oglinzilor. Pianul așezat în colț cu capacul uitat deschis, i se părea cuiva că seamănă cu un enorm cap de negru care rîde... În perete, sus, deasupra ușii, discul alb al pendulii se legăna în ritmul tic-tacului, după capacul de sticlă. Pe sobă o pasăre împăiată, cu aripile întinse aștepta, parcă, să se întunece de tot pentru ca să-și ia sborul prin fereastra larg deschisă... Trei uși, toate înlături răspundeau în alte trei încăperi cu tăcere grea. De afară, o adiere ușoară, răcoroasă, înmiresmată venea ca un fluid plăcut care te făcea să te apropii de geam și să sorbi din plin invicrare, sau să cobori în parc... Căci ziua, ardeau ogoarele în arșită și vitele tânjeau după un petec de umbră... Dar nimeni nu se apropia de geam și nimeni nu cobora în parc. Părea că numai tăcerea adâncă, domnea, întinzând brațe inserării ca s'o primească ospitalier...

Mai era însă, cineva înfrățit cu tăcerea aici, stătea nemișcat, cu capul în palme, parcă în așteptarea cuiva care trebuia să vină desigur, și să-l găsească tocmai acolo unde se așezase... Neclintit... Era cineva care nu aștepta pe nimeni și nici n'ar fi dorit în clipele astea să fie altfel decât singur, cu toate că și așa nu se simțea prea bine. Când se așezase mobila trosni de vechime și nu-i plăcu. Întâi vru ca să nu ia în serios aceasta, gândindu-se că numai un fricos și-ar putea face spaime din atâta lucru. Dar când să se ridice mai zăhovi puțin pentru ca să mai întârzie trosnitura care-i revenea mereu în minte ca să-l chinuiască... Atunci gândul îi sbură departe spre alte tărâmurii, de care, acum îi părea atât de rău că se despărțise...

În țară s'a reîntors cu bucuria pe care i-o dăseră cele două sprezece luni trăite departe în occidentul plin de lumină, unde legase prietenii și unde o viață cu totul atrăgătoare îl reținuse atât... Și, poate că-l și schimbase intrucâtva... Privi atunci în sufletul lui și se cercetă cu deamănuntul: Nici o faptă, nici un simțământ n'ar fi îndreptățit și pe nimeni să-l găsească altfel... Nu, hotărât nu! Rămăsesse același cu sufletul ca mai înainte. Acolo, departe, simțise în totdeauna veghind un dor în inimă, — ca o candelă veșnic aprinsă, — după țara lui unde știa că sunt plaiurile pe care crescuse și glia care păstra scumpele rămășițe ale celor ce-i dăduseră viață... Ii venea însă, nemulțumirea din altă parte. Din cauze pe care le afla în jurul lui, supărătoare. Adouazi chiar, dela împoiere se descoperi aici, acasă la el, străin. Și oamenii și slugile și tot ce-l înconjură, nu-l privea altfel decât ca pe un străin... Ca pe un venetic! De aceea în fiecare clipă, găsea prilej să-i brutalizeze... „Cine știe dacă lighionetele astea din preajma lui când vor fi aflat că s'a reîntorce nu și vor fi făcut cruce ca pentru ceva de care numai Dumnezeu putea să-i scape"... Văzuse el bine asta și a simțit-o și mai vărtos din vorbele vechilului: „...că oamenii toți sunt împăcați și mulțumiți și nu au a vă cere nimic"... Când el s'ar fi așteptat la dinpotrivă: Să-i vadă venind unul

— câte — unul, ca întotdeauna, să-și spuie păsurile nenumărate în fața lui și apoi ascultându-i să le împlinească ceea ce voiau ei, sau să le făgăduiască... Așa se aștepta el, stăpânul, — ultim vlăstar al Corneștilor cei cari au dăinuit aici dintr'un trecut îndepărtat... Așa fusese întotdeauna, numai acum nu. Și asta, fi-ndcă-l urau. Da, îl urau...

Ridicând capul își încleștă nervos pumnii pe genunchi. Întunecarea creștea în jur, topind contururile și confundându-le unele cu altele. O fereastră se închise singură împinsă de vînt... În toată încăperea un suflu rece, pătrundea supărător... Mai pe urmă se auzi aceeași trosnitură de mobilă cu și mai înainte: boierul trecea în cealaltă cameră, cu pași repezi împins parcă dela spate, de cineva nevăzut, care era stăpân pe curajul lui...

La fereastra din biurou, rămase mult timp privind jos, satul: Se întindea încolo, departe, până unde deabia îl putea ghici după luminițele gălbui. Malurile Siretului, pentru care suspinase de atâtea ori în anii lui de școală, — aici erau după cea mai îndepărtată lumină... Aici mai erau și moșnegii care-i legănaseră copilăria cu cântecele și bazmele lor neuitate, cari poate acum își trăiau în cine știe ce colț al satului, zilele lor din urmă... Aici era tot, tot trecutul lui: dar parcă nu era. Era altuia, al unui străin... Și în clipa asta simțea nevoia cuiva care să-l încurajeze și să-l aprobe... Simțea nevoia unei mărturii... Să nu se nvi știe singur!... Privirile i se îndreptară cu nădejde spre portretul oval al tatălui său. Din cadra veche, impozantul bărbat de odinicară, îl privea cu o nobilă severitate: Fiul murmură câteva cuvinte neînțelese și măsură în lung și lat biuroul, cu mâinile la spate, gânditor... Se opri lângă bibliotecă și se zări în cristallul oglinzii, în formă de elipsă, din perete... Aceeasă asemănare... Tocmai atunci, alături de el, se lipi invizibil un alt chip tot pe atât de asemănător. Boierul, încruntat sprințenile și se depărtă de la oglindă, cu capul plecat, amenințător... Voia să înlătore vedenia dar ea stăruia cu îndărătnicie „Tizul!... murmură cu necaz boierul, mușcându-și buza de sus. „Poate că din pricina lui îl urau ăștia de după aici... Un caraghios, un leneș, — pe deasupra și diform, — fusese ursit să-i poarte cu adăta potriveală asemănarea. Și atât de firav și bicisnic, că numai o clipă dacă i-ar strânge ușor cartilajele gâtului... Ar fi scăpat de el!... De astădată, tizul îi reveni și mai limpede înaintea ochilor, hohotînd de ris... Așa după cum îl văzuse cu câteva zile în urmă întâmplător când vre'o câțiva țărani îi spuneau ceva, făcându-i semne ascunse spre ferestre... L'a chemat pe urmă sus să afle. Când a dat cu ochii de el, tizul poate amintindu-și de vorbele țărănilor, s'a tras un pas îndărăt și a hohotit... A hohotit din adâncul sîinței lui jalnice... O batjocură și dispreț. A ris, a ris pentru întreg satul, — sau poate satul întreg ridea prin gura lui hidoasă. Și până să se întorcă de dimcolo cu arma, tizul nicăieri... Toată ziua îl căutase dar nimeni nu-i putuse da de urmă... Acum, îi reapărea diabolic, fără să fie de față, insistent...

Dintr'un sertar al biuroului, boierul scoase un revolver mic, lucios, ca un bi-

belou. Il privi cu atenție, îl descărță încercă din nou, și-l puse în buzunar de la spate. Închise sertarul și și aprinde o țigare... Un gând, dintr'un colț tăcut al minții lui, porni să urce împletit o suvița de fum ce se ridica spre tavan. Se lăsă în voia lui, ca în lunecarea soară a unei lăntre. Cu ochii mișcând în fața suviței care-i defila vertical, îl vedea altceva: O țărăncă tină, oase, rotundă, cu ochii numai flăcări buzele bogate. Adusă din pădure aici, mică sălbăticiune creștea în fiecare în umbra conacului, fata pădurarului, o vatră de copii. De câte ori se reîntors de pe undeva, cea d'întă grijă a lui, drum spre casă, era s'o vadă cămă crescuse, cum se mai îmbrăca, ce farma nou i se mai adăugase și cum îl privea de uluită întotdeauna... Când îi tre-ve-un dar... câteodată — cu ce țară de veselie îl primea și ce mult îi fi arătat poate recunoștința dacă ar îndrăznit să-i vorbească... Boierul o se- tea din încurcătura cu o vorbă bună cu vre'o glumă: „...și mai ales te sfăduie să te cam ferești de flăcări cari fac rău pe lângă tine, că nu-i bine deloc...“ Pe se ulti pe sub gene fricoasă, îi vedea menințarea sugalnică cu degetul și îi părea pe ușă, inseninată de bucurii de ris...

Întâi boierul găsi foarte hazliu să ocupe de așa ceva și nu odată se întors — fără să-și poată răspunde, — cum fel de raport ar putea exista între o sim- plă curiozitate a lui și între el, ca om o vîrstă — destul de înaintată... Și nu-țelese decât într'o zi... Era primăvara mugurii plesneau de sevă și de viață. Fata, sau cum îi zicea el serpoaica, strălucitoare ca oricînd... Boierul își mintește cum se scullase noaptea de câteva ori, neputându-se odihni pentru să se gândească la ceva imposibil, absurd... Apoi, toată ziua aceea umbra- lare pe câmpuri căutând să-și lepede cuget cel stăpînea de câțiva timp. Ar- de-afară, proaspăt trebuia să-l liniștească... Dar întors seara obosit, flămînd, căjit pe el însuși, ochii lui întălmîni d'întăiu pupele albe cu mușchi vii, ai serpoaicei. Iși feri cu teamă în parte privirile, spunându-i fără să uite la ea: „Să pleci jos chiar acum să vină feciorul, Tu nu ai ce căuta înțelegi?... Și fata se supuse, nești- ce i se întîmplase boierului. Când, cu pe lângă el, deabia o simți, ca o diere mîngăitoare și un început de v- rere-de-rău i se strecură în suflet... De lungase așa ca pe un animal... Pe- ce?... Dar s'a reîntors fata, fiindcă i- fase ceva. A deschis ușa, încet, cu frî- În clipa aceea boierul văzu o privi- milă care-l ruga să fie înduitor... M- frumoși, ochii ei îl desarmau... A tre- calm, dîngă dînsa și a întrebato- blîndețe: — „De ce ești așa de tr- Ioano?... Spune!... Ioana nu i-a riap- nimic, numai inima îi bătea de o au- și dînsa... Boierul îi apucă bărbia și- ridică în sus: Ochii îi scânteau și- zele moi îi tremurau ușor. De rușin- tei i se aprinsesă obraji și tîmple- svăcneau... Se simți apoi luată pe sus- brațe vînoase ca în nopțile când- că o fură vre-un flăcău...

DINU PALTIN

de CONST. CEHAN-RACOVIȚĂ

Aș fi vrut să stau în odaia mea, să mă învâsc în gânduri, să trăiesc viața din zilele cu scoarțele roase de vreme, dacă m-aș afla din încăperea-mi fără foc, nu ar fi strâns oasele ca într'un cloște ghiță, și atunci mi-am luat paltonul și mi s-a pus în buzunari și am ieșit din casă.

Acum era o noapte senină. Luna palidă strălucia, cu umbre de melancolie pe cerul rece, își urma același drum prin stele. Eu uitasem că-i frig amar, că în noaptea scârție sub cizme iar caii sunt de promovație, privind în sus, așa ca zilele lumii se coborau în ochii mei, și simțeam fantazia purtându-mă în deșert albăstru.

O odaie cotită și îngustă, cu clădiri înghemuite una lângă alta, cu etaj, peștre mici ascunse după obtoane de metal și prietenul meu. O fire melancolică; îi plăcea singurătatea și aș fi vrut să-l vedeam cu cineva în odaie, la cafenea sau în altă parte din casă. Mamea: Dinu Paltin. După ce urcai scările de piatră, mă aflai în fața lui. Într'un moment cu aceeași dragoste ca întotdeauna în odaie plutea o căldură plăcută. În unor ani se vedea în adunarea prietenilor: ici o casă țărănească dincolo de țară serpuind printre ogoare, acolo o strălucire în asfințitul soarelui, — ar fi vrut să le înșir; și icoane vechi dintr-o biserică bizantină, o bibliotecă mare cu mese de lucru, răvășită pe ea cărți, și file de manuscris. Mă simțeam bine de câteori veneam în interiorul acestei prietenesc.

Mamei, de patru zile nu te-ai arătat pe la mine; mă întrebam: ce ai? Mi zise prietenul, lui era drag de el. Un cap gros de roman, pe un gât scurt și gros. Într'un moment mare și dreaptă sub care izvorăsc două lumini fascinătoare din ochii mei. O gură cu buze cămoase, cu un nas ascuțit și ras de mușată. O figură mică, pe a cărui chip câteodată parcă se vede o umbră de melancolie alături cu staturile energice ale feței; pe frunte, două gene, la coada ochilor, dungi subțiri, trase nu atât de vreme, căci avea doar 45 de ani, ci mai mult de necazuri și griji. De o statură mijlocie, bine lezată, iar mușchii trupului arătau sănăta-

tea ce-o moștenise de la părinții de la țară.

În sobă flăcările roșii se încolăceau ca niște limbi de șerpi, iar în fumul de țigară pluteau visurile noastre. Privirea mi se opri pe o carte deschisă, cu un titlu deosebit.

— Ce citești, Dinule?

În timpul acesta servitoarea aduse ceaiul, cu aroma plăcută.

— Dinule, cu felul acesta de judecată, cu traiul liniștit, trebuie să fii mulțumit, — îl întrebai eu.

— Așa și s'ar părea după viața pe care o duc, după interiorul odăii acestia, după fața mea plină, dar, dacă te-ai cobori în sufletul meu, ai vedea că acolo e un izvor de nemulțumire, o rană sângerândă, care mă doare. Prietene, eu sunt un desrădăciat.

Și în privirea lui Dinu plutea melancolia.

— Nu înțeleg ce vrei să spui prin desrădăciat, adăogai.

— Vezi așa nici eu singur n'am înțeles multă vreme. De abia cu anii. Zi cu zi, pe nesimțite, s'a strecurat în inima mea o fărâmițură de nemulțumire, la început nedefinită, apoi din ce în ce mai pronunțată, ca o boală incurabilă care se vîră în sânge și progresează, până ce mi-am dat seama ce va să zică desrădăciat, dar a fost prea târziu. Mai bine ar fi să vorbim despre altăceva.

— Mai făcut curios „Dinule”, îi spusesei eu.

El își duse mâna la frunte parcă ar fi vrut să împrăștie gândurile ce-l năvăleau; aținti privirea undeva, în depărtări, pentru o clipă; se hotărî:

— E o mărturisire. Și mărturisirea e totdeauna tristă.

— Te ascult.

— Spovedania din astă seară credeam să o iau cu mine unde e mereu liniște. M'ai găsit însă într-o stare sufletească prielnică — și ți-o spun, dar te rog, să rămâie îngropată aici între noi. Sunt dureri înăbușite care nu trebuie să le știe nimeni. De altfel ce ți-o spun mai departe, dacă n'am gândi adânc, e o povestire a multora. O știu mulți pentru că au trăit-o și vor ști-o și alții de acum

înainte după ce vor trăi-o, și atunci, va fi prea târziu ca și pentru mine. Am avut o copilărie tristă. Am văzut lumina zilei într'un sat, O, ce frumoase sunt și vor rămâne acele meleaguri pentru mine, cu toate că și astăzi, desigur, gospodăriile de acolo au rămas sărace, țărani tot necăjiți, iar copiii lor purtând în suflet truda ogoarelor, nerăsplătită. Parcă văd și acuma casa noastră, zămbitoare și albă, de pe deal, cu livada mare, cu fel de fel de pomi, iar din cerdac, peste vale, aceleași și aceleași valuri curgeau mai totdeauna limpezi, — era Prutul.

O căl de frumos sclipia apa în razele de soare, dar mai ales în amurgurile de vară; treceau plutele în jos, în spre Dunăre. Plutele erau încărcate cu lemne; focurile ardeau sub ceaoane; se pregăteau mâncarea de seară, iar plutașii cântau mai totdeauna de jale. Era o liniște adâncă, dealurile din depărtare, din Moldova de peste Prut, păreau frunți visătoare.

Mi-aduc aminte că sub zarzării și merii înfloriți, am ris și am plâns; m'am jucat nevinovat și am ascultat cântecolele pasărilor și am înțeles ce va să zică cer înalt de primăvară scropit cu stele, miros de flori și zumzet de albine.

İcoane mi-au rămas în minte cât voi trăi și aș vrea să fiu încă odată mic, să mai stau cu capul în poala mamei. Erau așa frumoase nopțile acele tăcute și vrăjite. O lumină ca ziua; o scoarță era înfinsă și plopii mai încolo, și tata sta pe gânduri și mama iar mama îmi spunea basme cu împărați din o lume ce nu mai este. Și tot stând și ascultând așa, razele lumii se furișau până în ochii mei și de la o vreme mă fura somnul. Și nu odată m'am scaldat în iaz și nu odată am dus vitele la pășune și am adormit în iarbă și nu odată am privit cum ară țărani, ori seceră, ori cosesc fânul. Ce vremuri frumoase erau atunci, vremuri care nu se vor întoarce niciodată...

Îmi erau așa de dragi florile câmpului; cum ca valurile de aur se undula holda de grâu, cum cocostârșii solemnii pășiau prin mlaștini întinzând ciocul după broaște, cum grangurii, mierlele, privighetorile, cântau în pădurea deasă. O, pădurea, Matei! Cu răcoarea ei, cu farmecul din bolta împletită din frunze prin care unde și unde se zăriau lacrimi albastre din cer, cu taina copacilor bătrâni. Pădurea cu liniștea ei, cu arinii, cu plopii, cu mesteacani, cu stejari, cu paltini, cu fiorul sălbătăciei ei și al singurătății răsărind câprioare și urși greoi după mire.

Dar ce-ți bat capul Matei, cu astfel de nimicuri. Și din ochii prietenului luciau mai tare două lumini aprinse. Vorbea cu atâta pasiune că de multe ori mă așteptam să-i văd lacrimile picurându-i pe obraz.

— Urmează, Dinule, îl rugai.

— Și într'o zi am părăsit satul. Cel întâi pas de înstrăinare. Isprăvisem scoala mixtă. Liceul mă chema la el. Tata trebuia să-și rupă banul de la gură pentru întreținerea mea. Și mama a plâns după mine și țata Illeana, ba chiar și tatei îi erau ochii umezi. Nici mie nu-mi venea bine această despărțire. Plecam

dar mi se stinse între degete. O puse în buzunari și boierul zâmbi amar... Da, așa era aceea și nopțile ce urmau, îi zise prietenul! De atunci căuta să lipsească cât mai mult să fie mereu de departe. Uneori ar fi voit să nu mai revie în țară. Copilul acela pe care nu-l văzuse decât foarte târziu la câțiva ani în ogradă, bondoc, cu picioarele strălucite — era al lui. Cine nu știa?... Într'una din zile, se pomeni cu Costache vizitatorul din satul. Acum vre'o patru ani. Îi ruga să-l ducă la el, ca să se însoare cu Ioana... Dar era de lepădat Costache; dar Ioana ar fi vrut să-l ia pe altcineva...

Faceți ce vreți!... fu răspunsul hotărât și răspicat. Și de atunci, Ioana e în casa lui Costache... Subțirică, tristă, plângând reșede de colo-colo și privind mereu după nepricosidul ei fecior care

era ris de toată lumea. — așa ajunsese acum Ioana... Iar anii, treceau iute, vișati... Până când?... Boierul își aprinse altă țigară și sățu ca pentru a lua o hotărâre. La un răstimp se ridică. Mai rămase așa în picioare câteva clipe, își verifică cele ce gândise și apoi merse de-a dreapta să cheme pe Costache vizitatorul... Și strigă pe fereastră să aibă grijă, mâine în zori să-l ducă la gară...

Deschise sertarul și aruncă arma inutilă din buzunarul dela spate. Avea să moară altfel tizul și odată cu el și Ioana, și Costache și satul întreg... Vor muri toți, pentru totdeauna... Și la birou, pe o coală albă de hârtie, înșirând cifre peste cifre boierul voia să-și dea seama cam în ce fel să înceapă imediat punerea în vânzare a moșiei.

EUGENIU LITEANU

printre străini. Și anii treceau și eu creșteam și totuș nu puteam să uit farmecul de acasă și din sat de la noi. Și nici nu știu când am terminat liceul. Eram student, eram altul. Sub înrăurirea cărților ce le citeam, începui să văd lumea altfel. Nu mă mai mișca satul meu: jocul de la horă nu mă interesa ca'n alte dăți, iar cântecele din scripcă și cobză mi se păreau primitive. În mîntea mea se ciocneau toate frământările sociale. Viața desmoșteniților orașelor mă ademenea. Vedeam convoluri de nuncitori, coborîndu-se în mine, vedeam trupuri chiricite de muncă și oficioase prin fabrici: auzeam sirenele prelungi cum chemau brațele la lucru iar odraslele celor cari își perdeau vigoarea și tinerețea la mașini, trăiau în case scunde, fără aer, fără soare, fără pâine cât le trebuiau. Luam parte la mizeria acestui norod: de multe ori mă vedeam și eu printre dâșii, în haine de lucrător, murdar, cu fața arsă de căldura cuptoarelor. Și în vremea aceasta fata murise. M'am dus să-i sărut fruntea pentru ultima oară. Ce urît mi s'a părut atunci satul meu, ce pustiu, ce triste odăile în care am copilărit. După viața unui om care-și scursesese zilele în școala cea veche și scundă, cu câțiva elevi în ea, nu se alesese nimic.

Rămăseseră doar niste lucruri din casă, un cal, o frășurică, două vaci. Mama era singură cuc. Și am lăsat-o în nemărginita ei durere: pe mine mă chema o lume nouă. La universitate am dus mizerie. Și am terminat facultatea: aveam o diplomă în buzunar, dar era (deajuns numai atîta? Totuș avîntul tinereții mă îndemna în vâltoare. Lupta îmi era dragă și credeam că voi învinge. Uruiul mașinilor rotative mă ademenea: cu învîrtirea vertiginoasă a sulurilor albe de hîrtie, îmi creștea inima: gândurile și ideile prindeau formă în tipar și ele se duceau departe-depart, se coborau la norod, la oameni necăjiți. Sămănător de idei, ce frumoasă chemare!

Și într-o zi m'am aflat într-o redacție: mi-am luat locul la o masă, într'un colț, scriam, îmi împărțeam fășii de lumină din sufletul meu. Credeam că toți sunt ca mine, credeam multe: nu-mi închipuiam că e atîta sgară de ticăloșie. Mai târziu m'am convins. Îmi dădeam seama că sunt un anonim, că mă înșel pe mine însumi, că sunt o slagă retribuită — auzi, Matei, ce urît sună acest cuvînt slugă — pentru a turna otrava în rîndurile oamenilor cari muncesc cinstit și vor atîta: o viață umană. Și desuștat am plecat. Mă s'a frînt atunci un ideal. Rămăsesem încă un suflet cinstit, când societatea în care trăești te pervertește. Și mi-am luat o catedră de profesor la 32 de ani, cam târziu ce-i dreptul. Și de atunci până acum trăiesc liniștit, cu cărțile mele, văzându-mi de sărăcia

TEATRELE DE VARĂ

La Cărbuș „IN PLIN“ de N. Kiriteșcu

De câțiva ani, revistele teatrale sunt din ce în ce mai spectaculoase, mai scînteietoare de vervă, au mai legate acțiunile, au compoziția mai unitară și strălucirea mai puțin împrăștiată.

Au contribuit la aceasta, d. Tănase, ca director de teatru revuistic și d. N. Kiriteșcu, — cel mai fecund și desigur cel mai iscusit autor de reviste.

D. N. KIRIȚESCU

„In plin“ e un spectacol înainte de toate, amuzant, foarte amuzant și apoi o compoziție colorată cu violiune, cu vervă, cu glumă excelentă și cu foarte dibace șarjă.

În plinul glumei și în plinul cadrului spectaculos — cu plinătate de gust rînduit — se desfășoară actualitățile.

Actorii nu interpretează, ei demons-

trează tipuri, care sînt rămănu în evoluția prodigalității de invenție și șarjă. De triteile îi secondează cu tipicul eleganței feminine, cu cânt și joc sprinten.

Muzica și decorul satisfac dorul de schimbarea atmosferei morale.

Revista d-lui N. Kiriteșcu e foarte bună. Reprezentația ei a depășit cu mult cadrul cunoscut până acum.

D. C. TANASE

D. Tănase e inimitabil în cuplete. De Natalița Pavelescu încântătoare. Și de d-nele Lizica Petrescu, Violeta Ionescu, Sofia Ionescu și d-nii Dan, Giurgaru, Marian, Giovanni s'au întrecut pe sine, la mențiunea specială o menținem din nou și anul acesta pentru d. Codruț.

LA PARCUL OTETELEȘANU: „RĂMAI LA NEVASTĂ-TĂ“

Piesa e o farsă, cu situații hazli, se înțelege.

Dar cu mult peste farsa în sine, e un spectacol excelentilor actori comici Maximilian C. Toneanu și d-na Anicuța Cârja.

Într-un rol de femeieșcă, cu fantezie, d-na Piacentini, ne dă prilejul să-i spunem, că știe să joace intrădeavăr bine. Și aceleași cuvînte bune d-lui Talianu.

mea. Ce vezi aici e adunat din economie, din munca mea, din viața retrasă ce o duc. Dar sunt un desrădăcinat. De zece ani o văd aceasta. Am rămas un țaran. Cartea mi-a subțiat sufletul, m'a făcut să înțeleg problemele vieții mai ușor, mi-a suprapus o cultură, dar în acelaș timp am rămas în ființa mea cu globulele puternice, în care se păstrează taina pădurii, a soarelui, a câmpului. În mine s'au luptat puternic două ființe: omul nou, creat din carte, dornic de mașini, de fabrici, și omul liber, țaranul cumpătat, cuminte, care așteaptă prefacerile de la mersul vremii — și aceasta din urmă a învins. Nu putem să sărîm dela o lume la alta dintr'un salt, prin eforturi, decât evolutiv. Cartea aduce lumină, însă, această lumină cere să se întoarcă acolo unde am luat cu noi sufletul celor rămași în întinerie. Părinții și strămoșii înviează în noi și

cer să le ducem lumina de care ei au avut atîta nevoie. Iată de ce Matei, gret întotdeauna că nu m'am întors la satul meu. Acolo îmi era chemare. Să-mi ridic țaranii, să cultiv o soartă paternică pe care o sădise tata cu toată în sufletele lor. Acum e prea târziu, prisos m'aș întoarce: casa noastră vîndută, livada de asemeni, iar eu îmi nici nu m'ar cunoaște."

Și prietenul meu tăcu. Înțelesesem are nevoie de liniște și am plecat.

Era târziu. Pe uliți nici o tipenie om; zăpada scîrție sub cizme, doborînd luna prin ochiul ei și mai roșiatice de odată cu sara, mă privea mistice. Căne lătra departe și o lacrimă îmi ivi în gene. Îmi aduceam aminte de copilăria mea: o vedeam pe mama mîndră, cînd cu acul ca să poată trăi.

CONST. CEHAN-RACOVIT

MĂNĂSTIREA BISTRITA

Pe valea râului Bistrița ce isvorăște din muntele Bistrița și udă județul Vâlcea dela nord la sud, încă din cele mai vechi timpuri frații Craiovești: Barbu, Păru, Danciu și Radu, au găsit cu cale să lupte pentru preamărirea lui Dumnezeu și iertarea păcatelor lor și numai după ce lăcaș de reculegere sufletească și în același timp de adăpost în timp de primejdii, una din cele mai frumoase mănăstiri oltene.

Locul așezării acestei mănăstiri este pe atât de sălbatic pe cât de pitoresc, valea Bistriței până lângă mănăstire este foarte adâncă și îngustă încât îți dă impresia unei crăpături în scoarța pământului.

Tot din această inscripție, care cuprinde istoricul acestei mănăstiri, mai aflăm că biserica a fost reclădită, mult mai mare și mai frumoasă în ciuda tiraniceii poftă a lui Mihnea, de către Banul Barbul Craioveanul la 1683; mai aflăm apoi că Preda vel vornic Brâncoveanu a îngrijit de ea făcându-i mici reparații, iar mai pe urmă cu mai mare osârdie și cu mai mare cheltuială nepotul său Constantin vel spătar, carele despre toate trăgându-se dă vechea dungă a Craioveștilor, care și băsărăbești se chiamă și despre mună și mai din bătrâna și împărătească casă a Cantacuzinilor, vrând a răspunde blagorodniei și evlaviei sale carea către Dumnezeuștile

de către Mitropolitul țării Nifon în prezența lui Știrbeiu și a soției sale.

Lucrarea a fost executată de Iohann Shlater, Scarlat Beniș și ajutorul lor Iuliu Freiwald.

Aici se află înmormântați frații craiovești ca: Păru Craiovescu, mare ban, la 1529, în timpul lui Moise Vodă și fratele lui Barbu Craiovescu.

Tot aci se află moaștele sf. Grigore Decapolitul, păstrate într-un sicriu de argint lucrat în Transilvania cu cheltuiala lui Constantin Șerban Basarab și Doamna Bălașa.

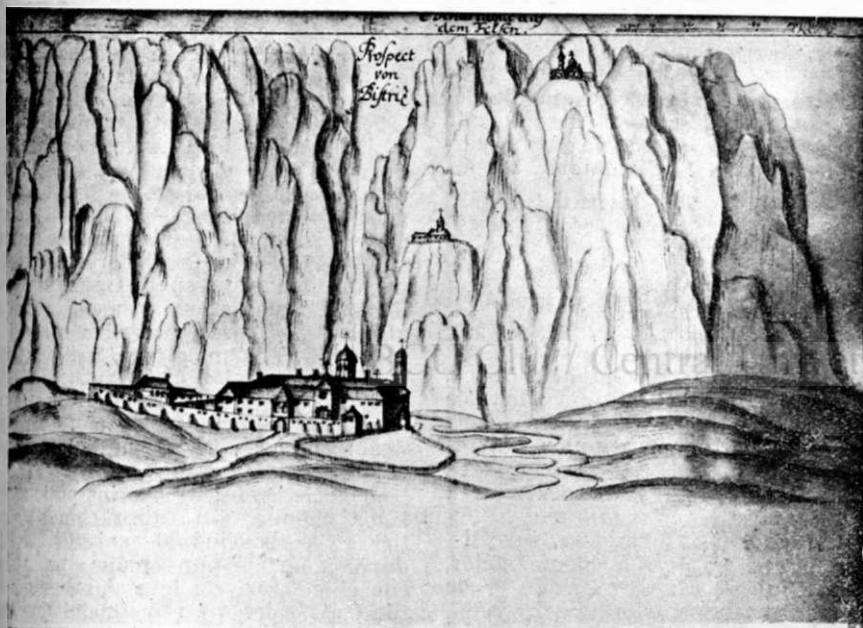
Figura noastră care datează din 1723, fiind făcută de inginerii topografi austriaci puși de guvernul dela Viena să ridice harta topografică a Oltenei, ce se afla sub stăpânirea Austriacilor dela 1718—1739, ne reprezintă mănăstirea ca o fortăreață înconjurată de ziduri puternice sprijinite pe contraforturi. Crenelurile zidului sunt unite și nedă impresia unor ferestre. Mănăstirea are trei curți, una în stânga bisericii fără turlă, alta în față și a treia în fund înconjurată de chilii și casele de locuit. Biserica are două turle terminate prin crucea rusească cu două rânduri de brațe.

În fund se văd munții, iar pe aceștia tocmai sus se observă mănăstirea Arnota a lui Matei Basarab.

Pe timpuri aici a fost și o școală militară.

Astfel se prezintă ctitoria Craioveștilor la începutul veacului al XVIII-lea.

MIH. POPESCU

MĂNĂSTIREA BISTRITA schiță lucrată de inginerii austriaci, la 1723).

Una biserică a fost ridicată la sfârșitul veacului al XV-lea, dacă ar fi să judecăm pe inscripția celor două clopote ce se păstrează în clopotniță. Și acestea au anul turnătoriei 1497.

Deși fiind locul minunat pentru adăpost și retragere din cele lumesti și pentru preamărirea lui Dumnezeu și sigur că aici înainte de biserica Craioveștilor trebuie să fi fost vre-un lăcaș de lemn, mai ales că partea aceasta a Oltenei se află presărată cu locuri de închinare încă din cele mai vechi timpuri.

După inscripția relatată de Tocilescu, inscripție ce se află în zidul clopotniței care purta data de 1683, rezultă că vechea așezare a Craioveștilor a fost distrusă cu tunurile de către Mihnea Vodă Dracea—cum este numită de aceasta, în urmă acerbă a acestui Domn către boerii craiovești care i-au fost vrăjmași.

lucruri avea, multe au întărit multe au infrumusețat și din nou au făcut la această dumnezească și sfântă casă... la leat 7192[1683] mesita [luna] Septembrie.

Aici s'a călăuzit și Barbul craiovescul și un tablou scos pe pânză în 1830 de către părintele Gavriil, starețul mănăstirii, reprezintă venirea la călugărie a acestui însemnat boer craiovesc.

La susținerea și repararea acestei mănăstiri au mai contribuit apoi—ca unii ce erau dela Craiova și poate chiar rudă îndepărtată cu ctitorii — și fostul Domn Gheorghe Bibescu, care n'a putut însă să-și ducă la îndeplinire dorința, fiind nevoit să abdice, în urma evenimentului din 1848, a rămas însă ca lucrarea să fie continuată de fratele său Barbu Dimitrie Știrbeiu, care i-a urmat de altfel în domnie.

Biserica așa cum se află astăzi datează din 1855 August 15, când fu târnosită

N. TONITZA: Chip de copil

Critica literară

MIHAIL LUNGIANU:

„Alte povești“

«Cultura Românească», București
155 pagini, 40 lei

Proverbele noastre, ca și ale tuturor popoarelor sunt pline, nu numai de înțelepciune, dar și de un apăsător pesimism. Așa se explică poate, pentru ce toate neamurile și-au făurit pe întrecute povești în cari, — spre a scăpa din cleștele descurajatoarei realității, — au căutat să dea pururea biruință bunătații, vredniciei, vitejiei și celorlalte porniri înalte ale sufletului omenesc. Sunt dar pretutindeni poveștile populare anume încheiate cu gândul de a da înbărbătare aceluia, cari, în lumea aceeași, atât de hâmbuțită de rea credință și de nedreptate, ar pleca la luptă cu cinste și cu credință.

Se vede oare gândul acesta, răsare oare tendința aceasta moralizatoare în volumul *Alte Povești* de d. Mihail Lungianu? Nu, nici de cum. De aceea, cu drept cuvânt a putut autorul să spună următoarele rânduri scrise *in chip de prefață*:

„Ce am urmărit scriindu-le? Nimic. — Le-am scris, parte după însemnările vechi, parte cum mi-am adus aminte. Dacă așa cum sunt date, vor avea un rost și un scop, e numai o întâmplare“.

Și totuși, aceste povești au un rost, au un mare rost și o înaltă chemare: Ele sunt destoinice să facă educația viitoarelor generații, altoindu-le în suflet credința tare în izbânda binelui, a dreptății, a adevărului și a vredniciei. Me dau copilului înboldul să nădărduiască într-o lume mai bună, mai iertătoare, mai de omenie și mai plină de milă pentru nevoile celor din prejur. Pretutindeni, în aceste mult atrăgătoare povești, nu se vede altceva, de cât că munca, istețimea, răbdarea și spiritul de jertfă rămân pururea biruitoare.

Dar fapt, care mai ales mi se pare vrednic de toată lauda, este că dela un cap la altul în acest volum, biruința binelui este totdeauna strâns legată și ajutată de credința în Dumnezeu. Nicăieri cititorul nu dă peste vreun cuvânt sau peste vre-o faptă, care să jignească ori să zdruncine credința, că nevăzuta mână a Celui de sus îl sprijine pe cel ce se luptă pentru a statornici în lume mai mult adevăr, mai multă dreptate, mai multă milă. Și accentuez asupra acestui din urmă amănunt, pentru că adeseori, până și pe cei mai bine intenționați scriitori în favoarea bisericii și ai credinței, îi surprinzi înșirând cuvinte și fapte, cari numai spre întărirea sentimentului religios nu sunt.

Dar, precum am mai spus, tendința moralizatoare stă bine ascunsă dealungul întregului volum. Citindu-l, niciodată nu ne vine a bănuși, că autorul și-ar rândui povestirile, și și-ar îndruma personajele în spre un anumit scop.

Povestirile d-lui Lungianu sunt cu adevărat nemerite pentru copii, și prin farmecul formei, în care sunt ele îmbrăcate. Căci și-a ferit d-sa scrisul, și de imagini și de cuvinte și de rostiri, cari ar

trece dincolo de închipuirea și de puterea de înțelegere a copilului. De aceea, nici urmă de neologisme nu ai putea găsi în acest volum, chiar și dacă le-ai căuta cu jumânarea. Graiul îi este pretutindeni necăutat și medres. Cititorul, parcă și aude, cum își vorbesc diferitele personaje, și vede cum i se desfășoară pe dinaintea ochilor sbuciumul, frământările și pățaniile, când ale lui *Moș Crăciun*, când ale *Celor trei frați*, când ale fetei vrednice schimbată în *rândunică*. Atât de colorat, de firesc și de sprinten este dialogul, în care, mai peste tot, în acest volum, sunt înveșmântate aceste povești.

În sfârșit, dacă nu pierdem din vedere nici însemnatul amănunt, că și tonul glumeț adeseori vine să însenineze povestirea, — înțelegem și mai bine, cât de mult s'ar îmbunătăți și s'ar înveseli sufletul copiilor și al tuturor, dacă, cei cari țin să-i vadă îmbrățișând numai pornirile cele bune, i-ar îndemna pe întrecute să citească aceste firești, sprintene și prea atrăgătoare povești, — cari atât de potrivite sunt, nu numai pentru copii, dar și pentru adulții, cari au încă bune porniri, dornice de a fi chemate la viață.

M. MIHĂILEANU
Profesor, Pitești

O CARTE INSTRUCTIVĂ

Sub titlul *Formarea opiniei franceze asupra României în secolul al XIX-lea*, d. prof. V. Haneș ne dă una din cele mai interesante cărți, — putem zice unică sub raportul principiilor directive — pentru lumea studioasă care vrea să cunoască începuturile și dezvoltarea rapoartelor noastre cu Franța.

Rezultat al unor laborioase investigații în lumina pozitivă a documentelor, volumul d-lui V. Haneș, ferindu-se de orice patetism în contribuția personală, ne înfățișează lucrurile cu răceala celei mai obiective erudiții. Extrase din texte și publicații în cari țara noastră, în mod special sau incidental, a fost un moment obiectul atenției cercetătorilor francezi și străini, indiferent de mobilul care a determinat natura impresiunii lor juste sau eronale, de bună ori de rea credință, favorabile ori răufăcioase. — ne lasă libertatea concluziunilor chiar atunci când acestea nu sunt de natură să sporească iluziile ce ne place să fondăm în general pe o solitudine specială din partea elementelor determinante în opinia franceză, ca efect natural al comunității de rasă.

Înțelegem de pildă, cu părere de rău dar nu fără un folos experimental că, dese ori, opiniile binevoitoare sau defavorabile ce s'au formulat despre noi în decursul diferitelor faze istorice ale neamului, au fost mai mult dictate de interese subiective de cât pornite din înțelesul unei contribuții la cunoașterea reală a unui popor.

E lesne însă pentru cititorul nostru, călăuzit de spiritul metodic al autorului — ținând firul evenimentelor consacrate istoricește — să găsească adevărul asupra trecutului poporului românesc și învățătură pentru viitorul lui.

Cartea d-lui V. V. Haneș, — două volume (al doilea fiind în curs de apariție) — imprimată în editura „Seria Românească“ în condițiuni de excepție la prezintare tehnică e tot atât de atrăgătoare ca înfățișare exterioră pe cât de captivantă și instructivă prin conținut.

C. VLĂDESCU

CEZAR PETRESCU:

Simfonia fantastică

Tema ultimului roman al fecundului scriitor, o formează analiza unei suferințe care torturează sinistru un venerabil profesor universitar. În urma unei împrejurări coincidente, profesorul Grigorie Stolnicu este convins că soția sa Amalia îl înșeală cu asistentul Nerone Căteanu. Întreaga filieră de amănunte a romanului e brodată pe această temă fundamentală, în care evenimentele par că întăresc și mai mult pe profesor de temeinicia celor bănuite.

Starea de insanitate mintală ajunge până acolo, încât începe să se îndoaie de propriul său copil, numit cuțuța Clo-Clo, care are — din cauza seriozității acestuia — o hotărâtă ambiție pentru el. Deși se duce la un consult medical, unde doctorul îi prescrie de urgență un repaz în străinătate, Grigorie Stolnicu, un moment convins de absurditatea presupunerilor sale, cade din nou pradă unor noi serii de coincidențe bizare și insinuante. În timpul acestor stări de suferință, el se răutățește din ce în ce până când ajunge la o emorație puternică, moare de tuberculoză.

Grigorie Stolnicu desprins puțin suferințelor nebune, din cauza chinurilor soției sale, redevine și mai furios când, după moarte, pune mâna pe scrisorile ei pe cari nu le mai recunoaște fiind ale sale. Aci este finalul romanului acestei tragedii și în același timp punctul cel mai culminant al analizei psihologice, — exagerat, după noi. Faptul că autorul a voit ca în această analiză, discrepanța tragică să fie mare prin alegerea Ameliei, o ființă din bolnavă, nu face decât să piardă în fundarea psihologică a nebuniei lui Grigorie Stolnicu — mai ales în final. Măturisim că prima jumătate a romanului are o mai strânsă ambianță între analiză și existență, — în realitate. Deaceia urmărind acest proces de cauzalitate ciproacă, n'a putut decât să ne amintească faptul că d. Cezar Petrescu alege ca efect și argument ultim, scrisorile, când putea să alege altul mai vrednic.

Calitățile acestui volum ca realizare artistică, sunt calitățile ultimelor volume ale d-lui Cezar Petrescu. Un neobișnuit talent de sinteză epică în slujba unui suflu de intelectualitate moderată, ce de altfel se bănuia încă din novelistică d-sale. Mănuirea abilă a analizei psihologice, dacă suferă uneori prin prea multă exagerare — ceace în roman este un defect — revărsă însă o reculegere intelectualistă cititorului, după o pagină citită.

NUMA CARTIANT

plastica

EXPOZIȚIA KIRIAKOFF

Cele trei pagini consecutive pe cari le-a răpit (cuvântul nu e deplasat), *Monul Oficial*, m'au împiedecat să iniez pe cetitorii mei asupra unora din zăbăzile personale din ultima vreme, care meritau să nu fie trecute cu vederea.

Oricare a fost părerea mea asupra salonului, trebuie să admit însă, că deschiderea lui odată pe an, contează principal — sau mai bine zis, prin ea ar trebui să însemne definiția lui în cadrul mișcării noastre artistice — între evenimentele de primul ordin în consecință tăcerea asupra lui nu se poate fi păstrată.

Dintre expozițiile sus menționate —

ținând anumite condițiuni tehnice în montare, nu sunt lipsite nici de ingeniozitate mecanică.

În schițarea decorurilor cu caracter modern și apusean, fantezia d-lui Kiriacoff se dovedește vizibil stânjenită de ariditatea însăși a temelor date, în general refractare prin esența lor pozitivă, temperamentalului vizionar al tânărului artist.

D-nul Kiriacoff expune la actualul *Salon de arhitectură și artă decorativă* din localul Ateneului Român unde lucrările d-sale i-au adus un premiu bine meritat.

Câteva din schițele d-sale sunt concepute pentru teatre din Franța unde, d-nul Kiriacoff, neputându-se deplasa au fost — spre regretul autorului — executate de alte mâini.

IN TREACĂT

Indeletnicirea criticului, ca ori-care alta, este la rândul ei susceptibilă de a fi criticată. Ast-fel nu odată am primit imputări de la reprezentativi ai diferitelor curente ori bisericești:

— În general mai toți mă socot prea blând ori părtinitor față de concuren-

cismului ori bunului simț. Și așa mai departe.

Evident nu poți mulțumi pe toată lumea și mai cu seamă pe artiștii plastici. Ar fi poate un răspuns: Eu înțeleg să fiu răspunzător de ceia ce scriu, nu însă și de ceia ce înțeleg — sau mai bine, nu înțeleg — acei cari citindu-mă numai incidental — când chestiunea îi privește mai mult sau mai puțin direct — au pretenția să fie edificați asupra concepțiilor mele cari în desfășurarea lor în decursul unei cariere, pot constitui un ansamblu cu caracter doctrinar.

De curând mi-a fost adresată cea mai curioasă observație în materie: Un domn — nu-l pot măcar numi un cititor fiindcă-mi vorbea din ce-i spusese altul — era supărat pe mine fiindcă, mă asigura el, lipsisem de tact făcând reflecții nemăgulitoare asupra ultimei lucrări de la salon a unui artist pe care de alt-fel îl stimez pentru trecutul lui.

Ideia interpelatorului meu era în esență că artistul în chestiune fiind o reputație bine definită, ori la care rezultat l'ar duce evoluția sau un salt revoluționar către sfârșitul carierei, tre-

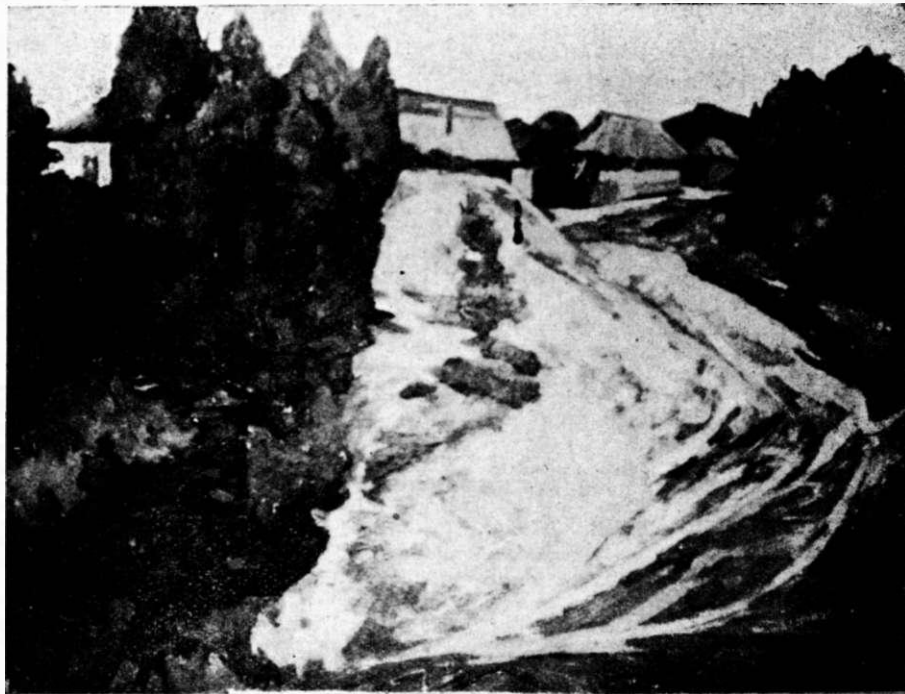

ADINA-PAULA MOSCU: Autoportret.

cu regretul d'ea nu o fi putut face la vreme — disting pe aceea a tânărului basarabean Kiriacoff care a avut în sala „destul de impropriu pentru prezentarea unor lucrări merituoase — bibliotecii Hasefer din str. Academiei. Kiriacoff a avut aci o bogată serie de stampe decorative în majoritatea lor compuse de decoruri și costume teatrale. Tânărul artist, trăit multă vreme în mediul rusesc, se resimte în opera lui de influență acestui mediu care își răsună prin cristalul personalității sale conturate nesfârșita fantezie a lui Kiriacoff.

Abundența coloritului viou și îndrăznețurile persistă în chip triumfal prin semnificativă unei armonii proprii, asemuită unei călduri de caleidoscop care te captivază cu echilibrul de mase, culori și linii pe o nedefinită simetrie.

Cadrul conceput de imaginația tânărului artist pentru punerea în scenă a temelor orientale cu respectivele costume de balet, au prilejuit cu deosebire utilizarea atâtor resurse de cari se bucură d-nul Kiriacoff, reușind să împacă stilul tradițional cu preocupările moderne dintre cari acelea pre-

G. VLADESCU: Peisagiu românesc.

ții lor; unii afectează a fi convinși de luna mea credință, dar mă compătimentsc cu superioară indulgență ca pe un prizonier al prejudecăților arhaice în fața realizărilor moderne, în vreme ce alții mă acuză că sprijin „nulitățile“ acestora din urmă în prejudiciul clasi-

buie să „credem fără să cercetăm“ și să ne descoperim cu pioasă emoție.

Cândea această profesioni de credință, dacă n'are nimic supărător în sine, e tocmai ceia ce nu-și poate permite criticii și-un indiciu mai mult de asperitatea căilor pe care bate pasul lui.

C. VLAD.

aşa şi-aşa...

O ATENŢIE. Fără îndoială, că fără ştirea redactorului statornic şi răspunzător al „Adevărului Literar”, s'a pripăşit într-unul din numerele trecute ale acelei reviste, o notiţă cu totul nepoliticoasă şi neexactă. S'a spus, că revista noastră n'ar avea colaboratori de seamă.

Dacă redactorul responsabil al „Adevărului Literar” ar fi citit în manuscris acea notiţă, n'ar fi putut s'o dea la tipar şi s'o pună în pagină. N'ar fi putut cu răspundere să facă aceasta, fiindcă nu-l socotim capabil de nepoliteteţă faţă de citiva mari scriitori cari colaborează regulat la noi şi colaborează şi la „Adevărul literar”. Cel puţin aceşti mari scriitori sunt colaboratorii de seamă la „Universul literar”. Sau atunci când scriu la noi, nu sunt nici măcar scriitorii?

Încă odată deci, enormitatea inexactităţii, de care e vorba, n'a putut să fie pusă în acea revistă decât fără ştirea redacţiei. Credem aceasta şi fiindcă subtilul scriitor d-nu Al. Al. Philippide s'a ocupat apoi, în numărul imediat următor al „Adevărului literar”, de revista noastră, remarcând reimprespătarea figurilor scriitorilor din trecutul literar apropiat.

ACADEMIA ROMANA a făcut şi operă de dreptate şi alegere excelentă, dând un premiu d-lui Al. O. Teodoreanu, pentru „Ironicul măscăriciului Vălăţuc”. Profesorul neobosit, de curaj şi de cunoaştere literară, d. G. Bogdan-Duică a făcut raportul pentru premiarea d-lui Teodoreanu.

Dar Academia Română, credem că n'a făcut bine, nealegând preşedinte pe d. prof. Iorga.

D. Iorga a demisionat. Textul demisiei d-sale e categoric şi pune în lumină cuvenită procedura nedreaptă a membrilor Academiei. D. Iorga arată ca motiv al nealegerii preşedintelui dintre membrii secţiei istorice şi anume a alegerii celui mai activ membru al acestei secţii, — d. Iorga desigur, — antipatia.

Se conduc aşa dar şi nemuritorii după criteriul antipatiei. Şi d. Iorga a demisionat.

Academia fără marele animator Nicolae Iorga? Prea au greşit nemuritorii.

INAINTE DE SERBĂRILE DELA ALBA IULIA, se propusese oficial să se ridice la Iaşi statuia lui Bărnuţiu şi la Alba Iulia, statuia lui Bălcescu.

Propuneră oficială s'a înscris ca o făgăduială de organizator improvizat. Iar acum, după serbări, d. Bogdan-Duică analizează propunerea şi ajunge la concluzii pe care nu se poate să nu le aprobe cât mai mulţi.

De sigur: O statuă lui Bărnuţiu! Dar unde? Unde i se cuvine depe urma faptelor sale naţionale, nu depe urma unui profesor tradus din nemţeşte. Valoarea istorică a lui Bărnuţiu este ardelenescă, este regională; deci acolo să fie cinstit: în Blaj!

Iar pe N. Bălcescu, lăsaţi-l, domnilor anonimi, celor ce l-au produs şi locului care i-a inspirat toată constelaţia de idei generoase care l-au caracterizat, îi va

veni şi lui vremea: După Pake, după Gogu, etc., etc., se va ivi şi Nicolae Bălcescu pe sub crengile, printre florile, printre copacii încă nefierăstruiţi de norodul ce creşte în Bucureşti meru, fără să i crească şi bălcescismul? (Se va ierta acest nou — isus?).

Nu de alta, dar ca să n'cetăm a face scandal până şi cu statutele”.

(Naţiunea-Cluj, Joi 30 Mai 1929).

În legătură cu Bărnuţiu, remarcăm foarte interesantul studiu al d-lui Petre Marcu-Balş, din „**GANDIREA**” (an. 9), Nr. 5).

D. Marcu-Balş ajunge la încheierea, că ideile lui Bărnuţiu se integrează în peisagiul ideologic românesc la un punct, care s'ar putea denumi „de intersecţie între iluminism şi istorism. „un amestec (iar n'a o sinteză, fiindcă o sinteză este *imp-sibilă*) de ideologie inspirată de revoluţia franceză, plus ecouri din dreptul natural medieval catolic, la care se adaugă istorismul lui Savigny. O mixtură ingenioasă determinată de interesele momentului şi de morfologia social-juridică dintr-o anumită epocă şi dintr'un anumit loc. Valoarea ei este în primul rând documentară, iar pentru teoria dreptului în România, Bărnuţiu reprezintă precursorul”.

Revista „**VREMEA**” a început o anchetă serioasă: *Ce trebuie să facă statul pentru intensificarea culturii româneşti?*

Problema e într'adevăr mare şi e de foarte multă vreme actuală. Cum statul e politic, numai politic şi politica foarte variată prin puzderia de făgădueli şi libertinajul discursiv, chestiunea culturală continuă să preocupe doar pe scriitori şi ziarişti.

La Mibăileni, jud. Dorohoi, e redacţia revistei „**MOLDOVA LITERARĂ**”, având director pe d. Filimon Rusu şi redactori pe d-nii D. N. Puiu şi D. Gr. Constantinescu. Revista e editată de soc. culturală „Tinerimea Mibăileni”.

Pentru sârghiinţa lor, tinerii dela Mibăileni, merită cuvinte de laudă. Gruparea în jurul unei reviste vedeşte entuziasm şi întrecere la citit.

ACŢIUNE ŞI REACŢIUNE îşi intitulează „caetele semestriale de sinteză naţională în secolul XX” d-nii Petre Comarnescu, Ion Jianu, C. Noica şi Mihail Polihroniade.

Cel dintâi scrie despre „ideile veacului şi spiritualitatea”, în care temeiul este: „Să vedem că suntem într'un veac de frământare, în care se deschide o generală renaştere neo-clasică. Să nu mai fim copii alinaţi, cari cred că al lor e viitorul, ci luptători, cari ştiu, că trebuie să lupte şi să învingă oricum. Să cultivăm etnicul şi tradiţia şi să le întregim pământeşte cu cerinţele vremii”. Acestea alcătuiesc fără îndoială programul „caetelor semestriale”, ca să fie de „sinteză naţională”.

D-l Mihail Polihroniade scrie despre „scriza naţionalismului”. D-sa crede, că generaţia tânără e împărţită ideologică în două tabere, una grupată în jurul revistei „Kalende”, şi alta „în jurul revistei ce va să vie „Duh şi slavă”. Cea dintâi, intelectualistă cu tendinţe antinaţionaliste. Cea de-a doua subordonă etnicul, spiritualului

D. Ion Jianu şi-a intitulat articolul „Intre misticism şi religie” şi d. Noica „Problematika echilibrului spiritual”.

Chestiunile puse în discuţie de cei tineri scriitori sunt fireşte de actualitate. Tonul polemic e desigur propriu nerezităţii, care-şi caută precizarea punctului de vedere. Dar după atacarea unor probleme aşa de dificile şi cu literatură aşa de variată personală, stăruim să vedem lucrările de sinteză.

Bunele nuvele ale d-lui Vasile Savă adunate în volumul **SEARA A TREZĂ SPREZECEA**, s'au publicat în ediţia II.

IN NOEMBRIE, se vor întruni la Paris delegaţii scriitorilor din toate părţile, să discute şi să hotărască asupra legii dreptului de autor şi proprietăţii literare.

Despre importanţa acestei adunări scris în „**GANDIREA**” harnic, poate cel mai harnic şi mai disciplinat din scriitorii români, d. Em. Bucuţă.

Cu acest prilej, e bine să notăm că d. Em. Bucuţă a avut un rol de căpetenie la pregătirea şi publicarea marilor volume apărute în ajunul serbărilor noastre.

Noi am constatat marcă capacitate de lucru şi de rânduire amănunţit discipulată a acestui scriitor neodihnit, la cîmpul gresel presei latine.

B. C.

REVISTA LITERARĂ a liceului „Sava”, se prezintă din ce în ce mai bine. În numărul pe Mai, ultimul din anul scolar încheiat, scrie un substanţial articol d. prof. Ştefan Pop, directorul liceului asupra naturii actuale a preocupărilor liceanului modern. În restul numărului articole şi versuri semnate Radu Gyr, Mihail Steriade, C. I. Săbăvanu, Mircea Pavelescu şi Ionian Roman, redactorul revistei, care se dovedeşte a un bun organizator.

A apărut frumosul volum din monumentală operă „**ISTORIA RĂZBOIULUI**” de d. general Dabija.

Lucrarea este de o remarcabilă valoare istorică şi documentară şi va fi ca prînsă în patru volume.

În editura Tipogr. Onceanu, a apărut volumul de proză „**DIN TAINILE NOASTRE**”, datorit tînărului scriitor Savă Natha.

VIATA LITERARA într'un număr nou, propune la încoronarea cu premiul naţional, anul acesta, cele două figuri monahale: T. Arghezi şi Gala Galaction. Este o sugestie, cum nu se poate mai potrivită şi justă, din toate punctele de vedere, cari ar forma criteriul indiscutabil, în faţa comisiei de decernare. Bănănuţoişi că spiritul de castă şi exclusivismul regional va fi şi de data aceasta, mult mai tare ca cerinţele estetice şi etice, ale unei astfel de încoronări. Sufletia „*Vieţii literare*” chiar dacă nu-şi va atinge scopul profetic, va avea, credem, o repercusiune publică, în sensul că va avizaţi, să-şi dea seama de împorţanţa momentului la care sunt chemaţi săvîspue cuvântul. Căci publicul cititor şi la spus de mult în direcţia indicată de mesageria amintită.

literara

oseama de cuvinte

La profesor explica elevilor săi ce înseamnă crima prin imprudență.

Spre a vedea dacă a fost înțeles, întrebă pe unul din elevi:

— Dă-mi un automobil care merge cu electricitate mare, dă peste mine, la traversarea unei străzi și mă omorâ, ce înseamnă asta?

— Asta? o zi sau două vacanță pentru noi elevii, spre a lua parte la înălțarea Domniei-Voastră...

Prieteni sprânuiau de zor într-o bășoară. Era cald și cu toate că beau sprânuș de la ghiță, totuși erau leacă de bășoară.

Unul din ei se ștergea mereu cu o bucată înodată. Cellalt observând gogașă nodul, îl întrebă:

— Astăia prietene, de ce ai înodată nodul?

— Nam înodat-o eu, ci soția mea, că nu mi s-a pus la cutie o scrisoare a căreia soacra-mea.

— Ei și ai pus-o?

— Bă de unde? A uitat să mi-o dea.

Un client într-un restaurant de cl. I, văzând tot felul de strămbături nemulțumite și să se aducese o friptură foarte bună, comparativ cu prețul mare de pe lângă.

Patronul, un speculant de mâna întâi, văzând că începe să facă și gălăgie și să urmeze pe ceilalți clienți, se duce la el și îl întrebă radios:

— Ei bine, D-le, cum ați grăsit friptura?

— Foarte ușor, răspunse clientul, era pusă sub o bucățică de cartof prăjit...

Lied și Mitică s-au cunoscut la berărie. Închisăși ce repede s-au împrietenit și muncii gogonate au început să se vândă altuia, căci ambii sunt de la certăți cu adărușul. Ei bine, în a doua întrecere, Lied a fost înfrânt. Berărean despre pescuitul cu undița:

LIEDA. — Când mă duc la pescuit, iau mereu o gălăgie în care să pun pește.

LIEDA. — Eu iau un hărdău!

LIEDA. — Eu dragul meu îi prind eu.

LIEDA (triumfător). — Și eu... e destul să-mi și vin!

bazar

TEZAURUL HABSBURGILOR

Din Marrakech (Maroc) se comunică:

Tezaurul Habsburgilor, furat la Viena în 1927, compus dintr-o diademă în diamante și perle, dintr-un colier de perle negre, evaluate la 9 milioane franci, a fost prezentat spre vânzare unui neguțier israelit din Safi, de către un italian afiliat la o bandă de hoți internaționali.

Hoțul a fost arestat și bijuteriile oprite.

SUPRA-DETECTIVII

Oricât de barbar ar suna acest cuvânt, va trebui să ne obișnuim și cu el deoarece corespunde unei realități. Orașul Chicago, ale cărui autorități sunt îngrozite de creșterea, într-o proporție prea mare a crimelor, va avea în curând... supra-detectivi. Viitorii Sherlock

Holmes americani — se afirmă — vor reuși să stărpească crimele din marele oraș yankeu. Supradetectivii vor fi formați la universitatea din Chicago unde se va inaugura, în Octombrie, o catedră de studii polițiste al cărei titular va fi d August Vollmer, șeful poliției din Berkley (California).

Studentii vor trebui să urmeze cursuri de: toxicologie, criminalistică, sociologie, psihologie, fizică și antropologie.

Se vor edita o serie de manuale asupra identificării gloanțelor și asupra rolului firelor de păr și al petelor de sânge în descoperirea autorilor unei crime.

UN SEXIPLAN VA SBURA PESTE OCEAN

Un sexiplan — avion cu șase aripi — construit pentru executarea unui sbor fără escală peste oceanul Pacific, de la Seattle la Tokio, va fi în curând gata să-și ia sborul din hangarele fabricii Bellanca din Washington. Avionul va fi pilotat, în vara aceasta chiar, de pilotul comercial Shirley Thort.

Prevăzut cu două motoare cu aer rece, unul e așezat sub elice, celălalt în spațiul lui, ceea ce constituie o inovație.

Primul din aceste două motoare pune în mișcare o elice, în timp ce al doilea mișcă un piston lung care lucrează sub fuselajul avionului, printre scaunul pilotului și al pasagerului mișcând la rândul lui o altă elice dinapoia aparatului.

caricatura zilei

OCAZIE SIGURĂ...

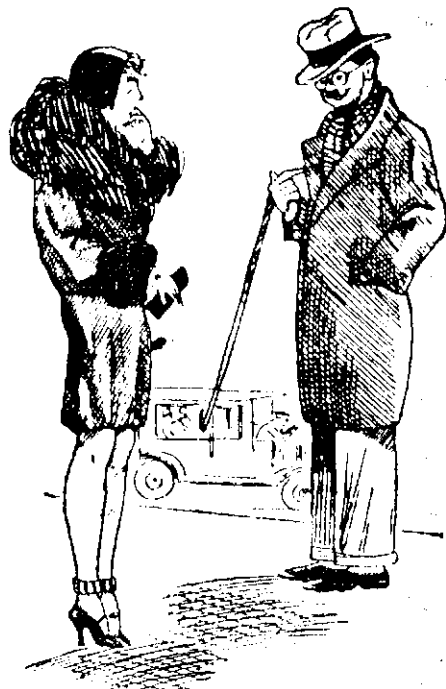
EL. — Uite dragă, anunțul de moarte al contesei de Bauchasse.
EA. — În sfârșit vom afla ce vârstă are.
(Life)

PARIGORIE...

Condamnatul la moarte. — D-le comisar, Dvs. care știți să dați în cârți, vă rog descântați-le să-mi cunosc viitorul.

VICTIMA...

EL. — Doctorul a oprit pe nevastă-mea să mă gătească.
EA. — Cum? e așa de bolnavă?
EL. (vesel). — Nu! Dar voi fi eu.

(Dimanche Illustré)

Pagini uitate

S A F T A

de GEORGE RANETTI

Dacă aștept cu atâta nerăbdare ca do- goarea soarelui să sece mai repede marea asta albă de zăpadă, și să vie vremea să mă duc pe țărnițele Mărei Negre, care nu seacă niciodată, — să nu credeți că-i doar pentru dorința poetică d'a 'mă scâlda înc'odată sufletul în infinitele splendide orizonturi de smarald și de sa- fir ale Constanței, nici doar pentru re- gretabila nevoie de a-mi îmbăta trupul în nomolul de Tekirghiolul presenit de doctor.

Poezie? Slavă Domnului! Pentru cine știe s'o priceapă și s'o simtă, se găsește cu îmbelșugare oriunde, pretutindeni, în lumea asta minunată. Poți s'o găsești de ai minte și inimă, chiar în banala viață de toate zilele a Bucureștilor. Fie în foșnirea ca de airipi a unor fuste ce trec în sbor grăbit pe uliță. Fie într-o pagină de carte. Fie într'un zâmbet de copil. Fie urmărind jocurile melancolice ale unui flutur urban, căruia ursita vi- tregă, nehrăzându-i ca celorlalți semeni ai lui, un vast harem de flori, pe-o câm- pie la țară, se resemnează bietul să se harjonească numai cu cele câteva palide ibovnice ce-i oferă un vulgar leandru, care lăncezeste într'un hărdău, vopsit cu verde, spre a da iluzia pajistilor de iarbă fragedă care 'n orașe sunt înlocuite cu caldarâmuri de piatră cubică.

Dar, unde nu găsești poezia, când vrei și ești meșter s'o cauți? Nu-i nevoie să treci podul de peste Dumăre și să te duci tocmai în Dobrogea. Cât despre prescrip- ția severă a medicului d'a face atâtea băi, la atâtea grade de temperatură, cu anumită dietă, etc., mi-ar fi și mai lesne s'o nesocotesc. He, he, nu sunt eu prost. De câte ori nu l'am tras pe sfoară pe doctorul meu îndopându-mă cu varză cu carne și cu pastrână crudă, pe când el (ce naivi sunt savanții!) își închipuia că-mi sterpezese stomacul cu fadul iaurt la care mă condamnase.

Totuși orice ași pălăvrăgi recunosc că și poezia la Constanța și nomolul Techir- ghiolului sunt pricinile neastâmpărului așteptării mele, d'ar veni mai iute timpul s'o tulesc din Capitală. Recunosc, însă, totodată, scratându-mi mai de aproape conștiința, examinându-mă mai serios psihologiceste, recunosc că în nostalgia ce mă stăpânește în aceste clipe intră și un al treilea element.

Este plăcerea de a revedea pe Safta. Nu! Nu vreau să fiu ipocrit cu citito- rii. Mă spovedesc lor pururea pe șleau. Nu tănuiesc nimic. Mărtănisesc, deci, că, printre ademeniri ce mă mână ire-

zistibil în fiecare vară la Constanța — Safta ocupă un loc de căpetenie.

— „Safta? Aha! E o Saftă la mijloc... ștrengarule.

-- Ei bine vă înșelați prepuelnici ci- titori și mai ales voi răutăcioase citi- toare, Safta nu e o... aia și nici eu un ...ăla. Safta nu e o veche pasiune a sub- scrișului, nu-i nici măcar unul din acele „flirturi“ de viligiatură, — inconstante chiar la Constanța, — cu cari atâția din- tre dvs., obișnuesc să-și omoare vremea și să și turbure de florile mărului linș- tea indispensabilă unei eficace cure bal- neare.

Dealtmireli, dacă Safta ar fi așa ceva pentru mine, cum vă închipuiți că aş asvârli pradă vulgului batjocoritor numele și reputația unei femei adorate?

Ce naiba: sunt prea „galant cu da- mele“ ca să comit asemenea indiscreții, ce nu pot fi iertate nu numai unui gen- tilom din evul mediu cu guler de dan- telă, dar nici chiar unui gentilom mo- dern cu guler de madipolon No. 41.

Și apoi, dacă Safta ar fi ceace imagi- nația dvs. perversă bănuiește că este vă întreb: Ar fi oare posibil ca ea să se nu- mească Safta?.. Dar, unde și când s'a mai pomenit ca eroina unei idile de dra- goste, sau a unei simple aventuri trecă- toare să poarte un așa prozaic nume de botez. Căci, ați văzut, fără îndoială perspicaci cititori că toate eroinele cele- bre ale dragostelor imortalizate în lite- ratura universală poartă numai nume pompoase, sonore, „lână în lână“, cum zice românul.

Le cheamă pe aceste semi-zee: Chloe, Virginia, Ofelia, Desdemona, Margareta, Julieta, etc. Zău, eu unul nu văd deloc cum s'ar fi „asortat“ nume ca astea bunăoară: Daphnis și... Marița, Paul și... Tînea, Hamlet și... Marghioala, Othelo și... Veta, Romeo și... Sița, Faust și... Safta?... S'ar fi nimerit ca nuca în pe- rete, iar posteritatea ar fi înmormântat de mult sub greaua lespede a ridicolului pe aceste sfinte moaște ale eternei iubiri.

Dealtfel, fără a mai căuta pilde atât de ilustre, ați băgat de seamă chiar în amărurile burghize obișnuite, din zilele noastre. Eu n'are niciodată, dar nicio- dată, „sicritatea“ de Safta, Lucia, Mary, Fifi, Elvira, Tanți, Aurica, Jeny... Da, însă n'am auzit până acum să se fi si- nucis cineva din dragoste pentru o fe- mee anume Safta. Că se întâmplă une- ori — dat fiindcă amorul e orb — ca u- nua să-i cază cu tronc și o Saftă, nu zic ba. Dar, în cazul acest rarisim pun rămășag că înamoratul nu se mândrește

deloc cu numele iubitei lui. Dovada e mai elocventă despre aceasta sunt ve- surile popularului cântec:

*Lina-i ar Dumnezeu lumina
Cui i-a pus numele Lina;
Mai bine-i zicea Gherghina!*

Ce rezultă de aci? Rezultă că pe- popular, deși amoretat lulea de o fa- numită Lina, se simte totuși umilit de onomastica dragei sale și blestemă az- pe nașul acela fără gust care, din calendarul, nu i-a ales alt nume de- Lina, când putea foarte bine să-i zică- nei, bunăoară, Gherghina, să-i dea ad- poetica poreclă a acelor purpurii Ghe- ghine, ce împodobesc toamna măceș- niște șiraguri de mărtișoare de m- gean... prin urmare, mă rezum:

Safta mea dela Constanța, Safta care (iu așa de mult s'o revăd în cursu- nu e de loc Safta mea în înțelesul de- cos la care se gândesc desigur în me- numentul acesta aproape unanimitatea c- titorilor și cititoarelor.

Safta e...

Dar, n'am întins prea mult la țăr- veți afla în numărul de Sămbătă al „U- niversului“ cine-i Safta și ce-i cu Safta. Vă previu, însă, că nu trebuie să vă se- teptați la o istorisire extraordinară, ci toate că v'am intrigat așa de mult în- această lungă introducere. M'am simțit ob- ligat să vă dau avertismentul, ca să vă feresc de decepția de a găsi că intro- ducerea mea e poate mai interesantă, în tot cazul mai lungă, decât însăși por- tirea... apoi, cam așa se întâmplă... Cunosc mulți inși cari cheltuiesc câte- 5 lei cu aperitivele pe la băcăniile, ca să- facă -- chipurile -- pofta de mâncă- și pe cari dejunul nu-i costă decât 2-3 lei și cățiva gologani. Și mai cunosc multe inșe, -- strașnic de economice pe- podine, -- pe care stofa și costul un- rochi nu le costă decât 2-3 poli în panglicuțele, năsturașii danteluțele, „ni- tura“, cum se zice, le scoate la re- pectabilul total, de 2-3 sute de lei, în- tom că așa o să fie și cu introducere- ce voi fi obligat să fac pentru -- nimă- toată --; spre a vă recomanda Sămbă- viitoare pe d-ra Safta dela Constanța.

„Universul“ — 1909.

carti redacte în extrase

VIATA LUI SCHUBERT

Paul Landormy

Existența unui întârziat, respins aproape cu brutalitate de favorurile opiniei publice, sclavă încă aureolei de geniu a lui Beethoven. Înăbușirea oricăror sentimente de viață palpitantă fac din peregrinarea acestui compozitor, apogeul unei fluturări ireale. Frământat interior de o mare sensibilitate muzicală, Schubert este cântătorul propriei sale pasiuni.

Franz Schubert s'a născut la Viena în cartierul Lichenthal, la 31 Ianuarie 1797. Tatăl său, bătrânul Schubert, era profesor la o școală primară. Din prima căsătorie, din 14 copii îi rămase doar cinci în viață: Ignace, care trebuia să succede tatălui său, la școală; Ferdinand care deveni directorul școlii normale; Karl, pictor de piesagii; Franz-Seraph-Peter, compozitorul și o sora, Theresia. Se purta foarte aspru cu cel mai ales că nici nu bănuia ceea ce se va întâmpla din micul Franz.

Clasele primare le prepară cu tatăl său până în clasa 6-a când fu trimis la școală, unde era fruntea camarazilor. Apoi fu trimis la corpul de muzică al profesorului Michel Holzner care dirijea corul din Lichenthal. La 12 ani Franz avea o frumoasă voce de sopran, fiind solistul corului.

În octombrie 1808 fu prezentat de tatăl său la Chapelle imperiale unde era vacant un loc de sopran. Candidații cei mai buni din aristocrație își băteau joc de Schubert, față de felul lui modest și timid. Când se prezentă însă în fața emisei, rămaseră toți încrămeniți. Juriul în unanimitate îl numără pe el. Se scriseră în același timp și în colegiul de muzică, numit *le Convinct*. Aci, cunoscuți, înalte alții, pe Joseph von Spann, cu care a rămas toată viața prieten apropiat. Acesta observase caracterul lui visător și îl ascultase de multe ori cântând, în tăcerea generală dinprejur. Spann era confidentul lui, căci îi arată compozițiile sale, *Variations* pentru pian, *le Paricide*, o versiune din la *Monte de la jeune fille*. Tot colegiul era fermecat de profunzimea talentului său. Se apucă mai ales să scrie lied-uri care aveau mai multă rezonanță în sufletul său poetic.

Un nenorocire îi se întâmplă în 1812. Mama sa moare. Tatăl său, cu care se scrisese de îndată ce acesta aflase că se va dedica muzicii, deveni mai îndelungător și îi promise să-l ajute în cariera sa. Reîntors acasă, compuse o simfonie religioasă, al cărei solo de solist îl cânta cu mult talent o tânără văduvă, Theresa Grob, care îl iubea. Simțea că el pentru ea ceva, dar nesiguranta condiției sociale îl făcu să renunțe la ea. Mai compuse câteva lied-uri, pe versuri de Goethe, Zumsteeg, etc.

Luând cu bine examenul pedagogic, deveni ca institutor la școala tatălui său. Atmosfera de școală îl desgustă însă din multe ori. Prin intermediul lui Ferdinand, făcu cunoștința lui Mayerhofer, un poet care făcea vâlvă și prin alt adevărat, Schober, putu intra în relații cu

Michel Vogl, mare nume pe vremea aceea în mișcarea muzicală.

După multe stăruințe acesta vine însoțit de Schober să-l asculte. În adevăr fu încântat, însă plecă fără să spună dacă va mai veni: Schubert îl cântase la *Roi des aulnes*, care stărnise puțină vâlvă. După o nouă și insistentă rugămintă a lui Schober, Vogl veni iar. De data aceasta Schubert îi cântă noua sa lucrare, *le Navigation aux Dioscures*. Vogl, încântat, declară că este o capodoperă și că nu înțelege cum se poate găsi atât talent într'un om atât de tânăr.

Către sfârșitul anului 1817, Schubert își mai câștigă doi amici Joseph și Augustin Aottenbrenner, însă pierdu pe de altă parte pe Ebner și Stadler cari plecară din Viena.

Puțina întristat de pierderea celor doi prieteni buni, Schubert își trecu timpul meditănd la realizările viitoare, când o ocazie fericită îi deschise o speranță. Contele Esterhazy, avea nevoie, pentru cele două fiice ale sale, de un profesor.

În timpul verii, familia Esterhazy stătea la castelul de Zelesz în Ungaria și iarna și-o petrecea în Viena. El conta oricum printre membrii familiei deși ei se dăduseră oarecari funcțiuni incompatibile (și uneori chiar degradatoare) cu situația lui. Aci putu să-și dea frâu liber dorinții sale de muzică, deoarece întreaga familie iubea muzica. În timpul lecțiilor, primise drag de una din cele două fiice, deși amintirea Theresei Grob, sta încă vie în mintea sa.

În Noembrie 1818, părăsi familia Esterhazy revenind la Viena. Tatăl său voeste atunci, ca el să reia postul de institutor ceea ce refuză. Bătrânul Schubert, furios peste măsură gonește pentru a doua oară pe fiul său — în urma unei discuțiuni violente. De aci înainte începe adevăratul calvar pentru bietul Franz. Încă dela ceasurile șase dimineața el lucrează asiduu până seara târziu, neținând seamă de nevoile fizice. Pasiunea sa depășește cerințele mici ale mediului de relație. Seara, în tovărășia prietenilor săi, pictorul Schwind, Kupelwieser, poetul Hans Senn, pianistul Joseph von Szalay, etc., petrece până târziu la cafenea, pierzându-se în discuții interesante. Este demn de amintit împrejurările în cari Schubert a compus faimoasa sa *Serenadă*. Într-o Duminică, trecând prin Währing împreună cu tovarășii săi neajespărțiți zărește pe amicul său Tieze instalat într-o prăvălie, unde răsoaia ceva. Grăbit intra înăuntru și după ce

se uită puțin, deodată scoate un strigăt: „Am în cap o melodie frumoasă. Dacă aș avea hârtie riglată!” Un camarad îi procură hârtia cu portative și astfel în acea larmă de oameni preocupați de interese mărunte, scrie Schubert *Serenada* sa celebră.

În 22 Februarie 1819 tenorul Jaeger cânta pentru prima oară un lied de Schubert, care are succes. După puțin timp, întreprinde cu Vogl un turneu, care are cele mai frumoase succese. În Viena începuseră însă se constituiesc societăți numite „Schubertiste” în cari se venerau toate compozițiile tânărului muzicant. Aci, după câțiva timp, face cunoștința familiei Fröelich, compusă din patru surori: Caterina (Kathy), Betty, Ana și Josepha. Aceste femei organizau serate muzicale la cari luau parte distinși oameni de litere, muzicanți celebri, poeți și artiști, ceea ce contribuise mult la atmosfera de înaltă intelectualitate care era proprie acestei reuniuni. Schubert cunoscuse între alții și pe Grillparzer, muzicantul și poetul rafinat. Acesta avuse o viață surzătoare, deoarece era icbit de toate femeile. Acum iubea cu o pasiune mare pe Kathy, ceea ce făcea ca între ei amândoi să existe o comunitate de aspirațiuni cum rar se întâlnește în viața de toate zilele. Acesta fu încântat de talentul lui Schubert căruia îi aplaudă multe din compoziții.

Anul 1821 fu mai sărac în compoziții pentru autor. Petrecu câțiva timp la familia Schober unde încercă să facă o operă, *Alfonso et Estrella*, în colaborare cu Schrober. Lucrare de maturitate a talentului său genial a fost *Simfonia în re minor* (neterminată) în anul 1822. Tot în acest an scriseră *opt variațiuni la patru rădini pe un lied francez*, pe cari le trimise lui Beethoven. Din nenorocire nu-l găsi acasă. Multe opinii și știri fauzte circulă în Viena pe socoteala raporturilor dintre Schubert și Beethoven. Spauen, mai târziu, a restabilit adevărul care era că Schubert n'a văzut pe Beethoven decât la moartea acestuia, când se zice că maestrul ar fi zis (în legătură cu variațiunile): „Acesta mă va depăși”. Nu se știe nimic exact în legătură cu acest lucru, ceea ce n'a împiedecat însă ca răspândirea acestei opinii a marelui Beethoven să ajute la reputația unui tânăr compozitor.

ANI MIZERI (1823)

Anul 1823 începu rău. Mai plecă, la început într'un turneu cu Vogl, din care se întoarse cu cele mai bune impresii.

În orasul Linz, succesul fu atât de mare, încât societatea de muzică de acolo, aleseră pe cei doi muzicanți ca membri de onoare.

Reîntors la Viena, află că în curând Weber trebuia să reprezinte acolo noua sa operă EURYANTHE. Schubert spera ca prin intermediul lui Weber, să poată reprezenta și el o lucrare teatrală. Toate prevederile sale optimiste dădură greș, fiindcă noua operă căzu. Schubert se certă, în cele din urmă cu Weber când toate speranțele sale ne năruiră.

În timpul acesta apăruse o carte de lieduri a poetului Wilhelm Müller, toate excelente pentru muzica pasională a lui Schubert. Cum văzu cartea, fugi cu ea la pianul unui prieten și când acesta veni peste el, compusese deja 20 din ele. Fiulul era la *Belle Meuniere*. Ca sfârșit al tristului an 1823, avu loc în Decembrie premiera operii *Rosamunde*. Textul plat și sărac al d-nei de Chizy fu acoperit prin succesul grandios al muzicii lui Schubert. Totuși *Rosamunde* nu trăi decât două seri. Amară decepție pentru tânărul idealist!

Puterile fizice îl cam slăbiseră în ultimul timp. Deaceia acceptă pentru a doua oară să se ducă la familia Esterhazy, ca profesor al celor două fiice, mai ales că situația financiară îi era deplorabilă. Aci amintirile trecute îi aduseră aminte idila nenorocită dintre el și fiica cea mai mică. Condițiile sale sociale însă nu-i dădeau dreptul să vorbească și să spere și din cauza aceasta puse din nou stavilă pasiunii sale, cum o pusesse încă de două ori în viața sa omenescă.

În ultimul timp relațiile sale cu editorii deveniră mai prietenoase, deoarece lucrările sale se vindeau. În Ianuarie 1825 apărură la Diabelli, trei lieduri de Goethe: *Au posillon Kronos*, *Mignon* și *Ganymede*, „dedicate respectuos poetului de Franz Schubert” (cum suna dedicația), cari fură trimise lui Goethe împreună cu următoarea scrisoare, plină de umilință:

Excelență,

Dacă mi-ar fi posibil, dedicându-vă aceste compozițiuni asupra poemelor Voastre, pentru a arăta admirația mea infinită pentru Excelența Voastră și poate oarecare considerație asupra neînsemnătății mele, eu aș vedea în succesul acestui gând cel mai frumos eveniment al vieții mele.

Cu cel mai profund respect,
Servitorul Vostru devotat

„Franz Schubert”

Goethe primi placheta însă nu dădu atenția cuvenită importanței lor — ci notă, laconic asupra jurnalului său: „Compoziția asupra liedurilor mele de Schubert (din Viena)”.

Către sfârșitul anului 1825, el fu introdus de către d-rul Jenger la actrița Sophie Müller unde compozițiile sale avură succese eclatante. Puțin după aceea cunoseu și familia Honing, unde tovarășul său Schwind se îndrăgosti nebuneste de tânăra Netty. Umblând din familie, în familie, prin mica burghezie, Schubert ajunse un mic geniu în sânul ei, unde juca același rol fascinator pe care îl jucase Beethoven în înalta aristocrație. Prin intermediul actriței Müller spera să i se joace o operă și deși în urma invitației acesteia, trimise o-

pera *Alfonso et Estrella*, răspunsul ei echivală cu o neisbucire. La îndemnul ei de a scrie ceva nou în care atmosfera tragică și solemnă să fie tratată mai profund de cel care se pierdea până acum în picanterii ușoare, el încercă ceva care fu și mai neisbucit. Venit în urma marelui Beethoven, aureola bietului Franz întârzia încă să vie. Și era și natural! Orizontul muzicii conteraporane strălucia prea mult de măreția și genialitatea marelui maestru, pentru ca să nu mai fie luat în seamă un biet talent rătăcitor, venit după el, chiar genial.

Și din acest punct de vedere faptul că Schubert a putut la un moment dat să brieze oarecum în lumea muzicală, n'a fost decât cea mai mare cinste dată unui pitic în luptă cu risipirea atmosferei de încălzirea marelui urias, care încă o tortura cu strălucirea lui, deși el personal, în agonia vieții.

SFARȘITUL (1828)

La începutul anului 1828, sănătatea lui se ameliorase. Niciodată nu se manifestase mai bine ca atunci geniul său creator. Capo d'operele se succedau la intervale scurte. Pentru ca să termine rostul său, el uită tot restul lumii și pe el însuși. Pană în ultima clipă în fața morții, el nu gândi decât să producă, să dea viața nemuritoare a artei, imaginelor cari îl chinău. Inspirația sa deveni din ce în ce mai gravă. Bucuria îi fu voalată de oarecare melancolie — în tot timpul acestui an. Compuse frumosul *Quintette* pentru 2 viori, alto și 2 violoncele, precum și 14 melodii cari fură unite, după moartea sa sub titlul *Chant du Cygne*.

Convins de prieteni, se hotără să dea un concert, după urma cărui spera câștig bun. El se duse în scara concertului tremurând de emoție. Nu venise încă nimeni pentru a-l auzi cântând. Seara s'ar fi trecut într-o tăcere morhorată. Auditorul ar fi rămas indiferent la tot ceace i s'ar fi prezentat. Într-un cuvânt ar fi fost cel mai mare dezastru financiar și moral, și deodată, ce surpriză! Sala plină până la ultimul loc, tresăria de emoție. Vraja lui Schubert reușise să-și câștige necondiționat un auditoriu înțelegător și recunoscător, prin aplauzile sincere și pline de entuziasm cu cari chemară la ramă pe artist, bisând multe din bucățile cântate. Succesul fu imens. Beneficiul întrecu orice așteptări. Cu suma câștigată, Schubert își cumpără un pian. El încă nu avea unul propriu. Multe lucruri ar fi trebuit să facă el mai întâi cu acești bani câștigați. Dar aceasta era prima lui pasiune. La anul va mai da unul, în care partea materială va fi mai bine avută în vedere.

Câtva timp după aceasta, Schubert locui la Schober, a cărui situație era din ce în ce mai rea. După puțin timp se mută la fratele său Ferdinand, pentru care avea o afecțiune deosebită.

Sănătatea lui începu încetul cu încetul să decline. Era în Septembrie. În Octombrie făcu o mică excursie de trei zile la Unterwaltersdorf în Austria și la Eisenstadt în Ungaria. Revenind fu prins de o slăbiciune generală. La 11 Noembrie, slăbiciunea îl constrânse să se păzească mai riguros ca de obicei. Regulă în acest timp multe din operele sale și scrise la mulți prieteni. Între cari în primul rând, lui Schober. Starea sa n-ergea din ce în ce mai rău. Bătrânul Schubert era amărât. Dintre

toți cel mai nenorocit era Ferdinand care nutrea pentru fratele său o încredere profundă. Bolnavul încercă să delireze. El avea ideea că nu este în casă. Cum Ferdinand voia să-l trească și să-i spună că se găsește acasă nu „în pământ” cum credea el, Ferdinand murmură pierdut: Nu, nu este adărat Beethoven nu odihnește aci!

La 19 Noembrie 1828 la orele 3 în masă, el muri liniștit.

Înhamarea trebuia să aibă loc la cimitrul din Matzlenisdorf. Dar Ferdinand interpretă ultima scriere a lui Schubert, ca o dorință neștiută de a-l înmormânta lângă Beethoven. În mormântarea, aceasta la cimitrul de Währing îl costă însă scump. Totuși făcu această ultimă dorință a fratelui său și astfel la 23 Septembrie 1828, mâștile sale fură depuse în cimitrul central din Viena, nu departe de ale lui Mozart și Gluck.

Franta a fost prima țară care a teles sufletul plin de nuanțe romantice ale artistului Schubert. Încă din 1823, canteletul Wartel execută cu mult succes liedurile grațioase ale lui în cele mai rafinate saloane parisiene. Apoi, pe neașteptate pentru opera lui se extinsă pe toate părțile, redându-i după moarte prinusul solemn al admirației totuși. Viața sa romantică, l-a călăuzit în dela primele sale impresii, spre un misterios pentru care și-a scris toate plăcerile și dorințele ei. El și acesta al necunoscutului a vibrat puternic în resortul marelui Schubert, interiorizându-se apoi în gingașele creații muzicale. Gustul său fin și delicat, e aproape prin difuzarea a sentimentului.

Schubert este omul nuanțelor. Acală Atențiunea tuturor trebuie să fie o „târzie puțin asupra vieții, acestei „părări de geniu” (cum se exprima însuși Beethoven) și mai ales ideea sa criticului voit trebuie să înmormântarea bieteile noastre puteri medicale capabile să conceapă această nuanță a sufletului.”

SFARȘIT

Ediț. Libr. Gallimard
Paris
M. C.

